LOMADEƆ
Yấ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Kilisi gaa ń aà vuao gbɛa Yuda pɔ́ aa gɔ̀̃ Yesudeɔ ũɔ nà Yesu baonakpaawa Lomadeɔ mɛɛwia Loma guu, an gbɛ̃eɔn Pisii ń Akilasio ũ (Zi̋naɔ 18.2). Beewa Yesu gãli sɛ̃́ia dàalɛ we gɔɔ pɔ́ Pɔlu lɛ́ baon-akpa Sili bùsuu ń Azi bùsu pɔ́ wì mɛ tia Tuukiio ń Gɛlɛsi bùsuo. Lua dìlɛ Pɔluɛ aà gɛ́ e dṹnia lɛ́wa. Bee yấi Pɔlu ye gɛ́ Loma ń Ɛsipayã bùsuo lɔ. Gɔɔ pɔ́ àlɛ a wɛ̃́lɛgɛapi sɔukɛ, à lakɛ̃̀ Yesude pɔ́ aa ku Loma (1.7), aaì kɔ̃kãaa Pisii ń Akilasio bɛɔnɛɛ (16.3-5).

Láɛ bee guu Pɔlu lɛ́ zì pɔ́ álɛ kɛ buipãleɔ guu bɔɔlɛkɛ Loma Yesudeɔnɛ. Yấ pɔ́ Pɔlu ì dadanɛ́ kú láɛ bee guu wásawasa à mɛ̀: Yesu baonaá gbãa pɔ́ Lua ì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a náaikɛɔ suabaȍɛ, atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ (1.16).

Yudaɔ ń buipãleɔ kua ń kɔ̃oá yãɁiaɛ Yesude káauɔnɛ, atɛ̃sa lá buipãle Yesudeɔ lɛ́ e Mɔizi ikoyã musu. Yấpi ku Galatiɔ lá guu lɔ. Laki̋i Pɔlu ò wásawasa à mɛ̀ Yesu baona pɔ́ álɛ kpáá gbɛ̃́pii pɔ́ɛ (1.16). A ò lá Lua ì duunkɛna suaba, baa dén nò, à mɛ̀ luanaaikɛa yấɛ (1.18-8.39).

Bee gbɛa à lɛkã̀ Isaili pɔ́ aa gì Kilisi náaikɛiɔ yấwa. Lua gbɛ̃́ɔn ń ũoa? A mɛ̀ an gia bee lɛ́ kpá Luaɛo, asa Lua gbɛ̃kɛ mɛ́ a zi̋ble (9-11). Tia kɛ́wa sùuu pɔ́ Lua vi̋ ń wá buipãleɔ lɛ́ dadawɛ̃ɛ wà nɔ̀sɛ pãle da, wíɔ ku Lua pɔ́ ũ (12.1-15.13).

Lápi láaki̋i Pɔlu mɛ̀ á ye da Loma zɛ́u, ɔ̃ à fɔkpàkpamá (15.14-16.27).

Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ wɛɛlɛ wà dɔ̃ lá Lua ì ń suaba Yesu Kilisi sabaiɔ, tó aa láɛ bee kyokɛ̀, aa e dɔ̃ kɛ́ yã́ pɔ́ Lua a zɛkàlɛɔ zɔ̃ɔ (11.33-36). Beewa aa e ńzi̋a kpawà, aai kúlɛɛ̀ a zɛ́wa.

Pɔlu fɔkpaa Lomadeɔwa

1 Mámɛmaa Pɔlu, Kilisi Yesu zɔ̀blena, Lua ma sisi
à ma dilɛ a zi̋na ũ baona 2 pɔ́ à dɔ̀aa à a lɛgbɛ̃̀ a
ãnabiɔnɛ, aa kɛ̃̀ a yã́ taalau kpana ũ. 3-4 Aà Nɛ́ Yesu
Kilisi wá Dii yã́ mɛ́ baonapi ũ. Aà dɛa gbɛ̃nazi̋na ũ
guu à bɔ̀ Davidi bui guuɛ. Aà luakɛ guu sɔ̃ aà bɔa
gau ń gbãao mɛ́ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ kɛ́ Lua Nɛ́n aà ũ. 5 Kilisipi
mɛ́ gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ à ma zi̋ bui píi ki̋i, kɛ́ aa e a náaikɛ,
aai gɔ̃ a yãmanaɔ ũ, i tɔbɔ. 6 A̋ kú ń guu sɔ̃, á gbɛ̃́
pɔ́ Yesu Kilisi á sisi à á sɛ́ɔ. 7 Mámɛ ma láɛ bee kɛ̃̀ á
Lomade pɔ́ Lua yeázi à á sisi, a gɔ̃ a gbɛ̃́ɔ ũ píiɛ. Lua
wá Mae ń Dii Yesu Kilisio gbɛ̃kɛkɛ́, aai á gba aafia.
8 Sɛ̃́ia gi̋a ma Lua sáaukɛ̀ ń Yesu Kilisi gbãao ápii
yã́ musu, kɛ́ á luanaaikɛa li̋ dṹniaa píi yã́i. 9 Tó
málɛ wabikɛ píi, á yã́ lí sãmaguo. Lua mɛ́ ma
seelade ũ. Aàpi málɛ zɔbleɛ̀ ń nɔ̀sɛmɛndoo, málɛ
aà Nɛ́ baokpa. 10 Miɔ wabikɛwà aà zɛkɛkɛmɛɛ lá a
yeiwa, mà e mɔ á gwai sa, 11 asa wɛsiaálɛ ni lɛ́ ma
dɛ maamaaɛ, kɛ́ mà Lua Nisi̋na gbae daɛ́ á zɛdɔa
yã́i. 12 Beewa á luanaaikɛa ń ma pɔ́o a wá baade
gba sɔ̃. 13 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye àɔ dɔ̃ kɛ́ miɔ dilɛ mɔ̀ɔmɔɔ
mà mɔ á gwai* kɛ́ mà a zi̋ gbɛ e á guu, lá má è
buipãleɔ guuwa, ɔ̃ e tia mi zɛ'eo. 14 Gɛlɛki yãmanaɔ
ń Gɛlɛki yãmansaiɔ píi, ladɔ̃naɔ ń ladɔ̃nsaiɔ píi, an

* **1:13** Zi̋n 19.21

yɑ̃́ gɔ̀̃ ma yɑ̃́ ũɛ. 15 Bee yɑ̃́i ma mɛ wɑ̃̀ mà baonapi
kpá á Lomadeɔnɛ sɔ̃. 16 Mili widɛ ń baonapi yɑ̃́oo.†
Ɔmɛ gbɑ̃a pɔ́ Lua ì gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ a náaikɛɔ suabaò ũ,
atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipɑ̃leɔ. 17 Baonapi ì owɛ̃ɛ
lá Lua ì to yɑ̃́ bɔńnɔ na. A dɛ luanaaikɛa yɑ̃́ ũ adoɛ,
lá wa kɛ̃̀ lá guuwa wà mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ Lua tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ
na a náai pɔ́ àlɛ kɛ yɑ̃́i aɔ ku.‡

Gbɛ̃nazĩ̀naɔ́á tàaedeɔnɛ Luaɛ

18 Za musu ɔ̃ Lua ì a pɔkũma bɔbɔ gbɛ̃nazĩ̀na
pɔ́ an vɑ̃ikɛa ì zɛzɔ̃ sĩ̀anaɛɔwa an pɑ̃kpaaazi ń ń
vɑ̃ikɛao yɑ̃́i. 19 Yɑ̃́ pɔ́ wa fɔ̃ dɔ̃ Lua yɑ̃́ musu ulɛanɛ́o,
Lua mɛ́ yɑ̃́pi bɔ̀nɛ́ gupuau. 20 Za gɔɔ pɔ́ à dṹnia
kàlɛ, aà gbɑ̃a láasai ń aà luakɛ pɔ́ wĩ̀li e ń wɛ́oo bɔ̀
gupuau aà zĩ̀ɔ guu wásawasa. Ayɑ̃mɛto gbɛ̃nazĩ̀na
awa vĩ̀o. 21 Aa Lua dɔ̃, ɑ̃ma aali aà kpɛla a zɛ́wa aa
aà sáaukpào. An làasooɔ sɔũkũ̀, ɔ̃ aa gɔ̀̃ gusiau an
mĩ̀sai yɑ̃́i.§ 22 Aa ńzĩ̀a dĩ̀lɛ ɔ̃nɔnaɔ ũ, ɔ̃ aa gɔ̀̃ mĩ̀saideɔ
ũ. 23 Aaĩ̀ kúlɛ gbɛ̃nazĩ̀na pɔ́ ì gaɔ ń bɑ̃ɔ ń nɔ̀bɔɔ ń
pɔ́taa'onkuawaɔ taaɛ Lua pɔ́ lí gao gbɛu.*

24 Ayɑ̃mɛto Lua ń kpá gbɑ̃sĩ̀kɛaa, aa wisaiyɑ̃ kɛ ń
kɔ̃o, lá aalɛ a nidɛ ń nɔ̀sɛ guuwa. 25 Aa Lua sĩ̀ande
lɛũkpakɛ̀ ń ɛɛo. Aaĩ̀ kúlɛ Lua pɔkɛaɔnɛ aa zɔblenɛ́
Lua pɔ́ pɔ́pii kɛ̀ gbɛu. Ɛfɑ̃aiden aà ũ gɔɔpii! Ɑ̃mi.

26 Ayɑ̃mɛto Lua ń kpá wisaiyɑ̃ nidɛaa. Baa
an nɔɛɔ yɑ̃́ pɔ́ wĩ̀ kɛ lɛũkpakɛ̀ ń yɑ̃́ pɔ́ wĩ̀li kɛoo.
27 Màa gɔ̃ɛɔ sɔ̃ aa yɑ̃́ pɔ́ wĩ̀ kɛ ń nɔɛɔ tò, aaĩ̀
luakɔ̃i. Gɔ̃ɛ ń gɔ̃ɛo aaĩ̀ wisaiyɑ̃ kɛ ń kɔ̃o, aaĩ̀
a gbɛ'e ńzĩ̀awa an sɑ̃́sɑ̃a lɛ́u. 28 Lá aai we zɛ̀

---

† **1:16** Maa 8.38 ‡ **1:17** Abk 2.4 § **1:21** Ɛfɛ 4.17-18 * **1:23** Iko 4.16-18

ń Lua dɔ̃aoo, ɔ̃ à ń kpá làasookpaanlayãa, kɛ́
aaɔ yã́ pɔ́ dɛ wà kɛoɔ kɛ. 29 Yãvãi píi pɛ̀ɛmá:
Nɔ̀sɛpâsĩ̀, bĩ̀i, ĩ́isɛa ń kɔ̃o, wɛdɔakɔ̃ɛ, gbɛ̃dɛa, sòle,
gbɛ̃blea ń kɔ̃nikɛao. Gupɛaanaɔn ń ũ, 30 gbɛ̃yaanaɔ,
Lua ibɛɛɔ, gbɛ̃́ taiinkɛnaɔ, yɔ̃̀ɔdeɔ, ĩ́andãnaɔ, vãi
làasookɛnaɔ, de ń dao yãmansaiɔ, 31 mĩ̀saideɔ,
náaisaideɔ, gbɛ̃́yãkɛnsaiɔ, sósobisaideɔ. 32 Aa dɔ̃
Lua dĩ̀lɛ kɛ́ yãbeetaakɛnaɔ kà wà ń dɛdɛ, kási aali
zɛ ń a kɛao adoo, aaĩ̀ tɛ́kpa a kɛnaɔgu lɔɛ.

2

Yã́ zɔ̃lɛa gbɛ̃nazĩ̀naɔwa

1 Ayãmɛto n gbɛ̃́ pɔ́ ni gbɛ̃pãle tàae e, ń awa
vĩ̀o. Tó n gbɛ̃pãle tàae è, n nzĩ̀a dàyãuɛ,* asa
n gbɛ̃taae'ena ni kɛ màa sɔ̃ɛ. 2 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua
yã́kpalɛkɛa ń yãbeetaakɛnaɔ maaɛ. 3 N gbɛ̃́ pɔ́ ni
yãbeetaakɛnaɔ tàae e mɛ́ ni kɛ sɔ̃, ńlɛ e ńyɔ̃ bɔ Lua
yã́kpalɛu yã̀? 4 Ge ńlɛ dɔ́ɛ ń Lua maakɛa zɔ̃ɔo ń
aà mɛnao ń aà sùuuo yã̀? Kɛ́ Lua lɛ́ maakɛnɛ kɛ́
ǹ nɔ̀sɛlilɛ, ń dɔ̃o lé? 5 N swã́gbãakɛ̀, ni nɔ̀sɛlilɛo, ɔ̃
ńlɛ pɔkũma kãaanzi e luapɔkũmabɔbɔmagɔɔzĩ̀, tó
Lua yã́kpalɛkɛa ń gbɛ̃́ɔ a zɛ́wa bɔ̀ gupuau. 6 A ĩ̀abo
baadeɛ a yãkɛawa.† 7 Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gawi ń bɛɛɛo ń
wɛ̃ni láasaio wɛɛlɛ aalɛ maakɛ ń mɛnaoɔ àizãna
e. 8 Gbɛ̃́ pɔ́ anzĩ̀a pɔeã lɛ́ dɔaanɛ́, aa gĩ̀ sĩ̀anai aa
tɛ vãiwaɔ sɔ̃, Lua a pɔkũma ń pɔkpɛ̃nɛo bɔbɔmá.
9 Wɛ́tɛ̃a ń wãwão a vãikɛna píi le, atɛ̃sa Yudaɔ,
an gbɛa buipãleɔ. 10 Lua a maakɛna píi gba gawi

* **2:1** Mat 7.1-2 † **2:6** Soũ 62.13

ń bɛɛɛo ń aafiao, atɛ̃sa Yudaɔ, an gbɛa buipãleɔ.
11 Asa Lua lí gbɛ̃e zãboo.‡
12 Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀ Mɔizi ikoyã dɔ̃sai, a kaalɛ màa
ikoyãpi saiɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ duunakɛ̀ naa ikoyãpi ɔzı̃̀ sɔ̃,
Lua a yɑ̃́kpalɛkɛaànɔ ikoyãpi musuɛ. 13 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
ikoyã ma ń swɑ̃́o mɛ́ maa Luaɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zı̃̀kɛwà
mɛ́ a bɔ maa. 14 Tó bui pɔ́ aa Mɔizi ikoyã dɔ̃ɔɔ yɑ̃́
pɔ́ kpàaı̃̀o kɛ̀ ń ńzı̃̀ao, aa ikoyã vı̃̀ ńzı̃̀awaɛ. 15 Aalɛ
ɔlɔwɛ̃ɛ kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ kú ikoyãpi guu kú ń nɔ̀sɛuɛ. An
làasoo lɛ́ a sı̃̀ana o lɔ, asa an làasoo mɛ̀ndoo, a keeɔ
ı̀ ń dayãu, a keeɔ ı̀ ń bɔu. 16 Màa yɑ̃́kpalɛkɛgɔɔzı̃̀ Lua
a yɑ̃́kpalɛkɛ ń gbɛ̃nazı̃̀naɔ yɑ̃́ pɔ́ ulɛa an nɔ̀sɛu musu
ń Kilisi Yesu gbãao, lá baona pɔ́ málɛ kpá ɔ̀wa.

Yudaɔɑ́ ikoyɑ̃́dansaiɔnɛ

17 N Yuda ia, n zɛ ń n Yudakɛo, ń Mɔizi ikoyã náai
vı̃̀, ńlɛ Lua yɔ̃̀ɔkɛ. 18 N Lua pɔeã dɔ̃, ń yãmaa dɔ̃
ikoyãpi guu. 19 Nlɛ e ń dɛ vı̃̀aɔ wɛde ũ, gbɛ̃́ pɔ́ kú
gusiauɔ filia ũ, 20 wɛ́siadeɔ yãdanɛde ũ, gbɛ̃́ dafuɔ
mɛtulu ũ. Nlɛ e Lua ikoyã mɛ́ dɔ̃a ń sı̃̀anao mi ũ.
21 N gbɛ̃́ pɔ́ ni yãda gbɛ̃pãleɔnɛ, bɔ́yãi nili da nzı̃̀aɛo
ni? N mɛ̀ wasu kpɑ̃́i'oo, mɛ́ ni o sɔ̃ bɛ? 22 Ni mɛ wasu
wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, mɛ́ ni wúlɛò sɔ̃ bɛ? Ni saka
tɑ̃́aɔgu, mɛ́ ni ń kpɛ́ pɔ́ɔ kpɑ̃́i'o sɔ̃ bɛ? 23 Ni yɔ̃̀ɔkɛ Lua
ikoyã musu, ɔ̃ n ikoyãpi dasai ı̀ Lua tɔ́ ɔ̃̀ɔkpa. 24 Asa
á yɑ̃́i buipãleɔ ı̀ɔ Lua tɔbɛ̃ɛsi lá a kɛ̃a láuwa.§
25 Tó ń Lua ikoyã kũa, ɔ̃ tɔ̃zɔ̃a ài vı̃̀nɛ. Tó ńlɛ a
yãda sɔ̃o, ń sáa ń gyafɔɔdeɔɛ. 26 Tó gyafɔɔde Lua
ikoyãɔ kũa, Lua a gyafɔɔdepi gwa sáa ń gbɛ̃́ pɔ́

‡ **2:11** Iko 10.17 § **2:24** Isa 52.5

tɔ̃zɔ̃̀oo lé? 27 Baa tó ń iko lápi kũa mɛ́ n tɔ̃zɔ̃̀, tó
ni ikoyãpi dao, gyafɔɔde pɔ́ ì̃ɔ kũa a to yã́ zɔ̃lɛmaɛ.
28 Lá kua Yuda zálala ũá mɛkaa yã́ no, màa tɔ̃zɔ̃a
zálalaá mɛkaa yã́n sɔ̃o. 29 Lá kua Yuda zálala ũá
nɔ̀sɛ yã́ɛ, tɔ̃zɔ̃a zálalaá nɔ̀sɛ yã́ɛ sɔ̃. Lua Nisĩ̀na zĩ̀ɛ, i
kɛ aà ikoyã lá yã́ no. Lua mɛ́ ì gbɛ̃́ bee taa sáaukpa,
i kɛ gbɛ̃nazĩ̀na no.

3

1 Dɛa Yuda ũ kã́fĩa kpele a vĩ̀i? Ai kpele tɔ̃zɔ̃a vĩ̀i?
2 A kã́fĩa vĩ̀ zɔ̃ɔ yã́pii guu. Sɛ̃́ia gĩ̀a Lua a yã́ nànɛ́ ń
ɔzĩ̀ɛ. 3 Kɛ́ an gbɛ̃eɔ náai vĩ̀o, bɔ́ a vĩ̀i? An náaisai mɛ́
a Lua náai bã̀dɛa? 4 O! Aawo! Lua náai vĩ̀, baa kɛ́
gbɛ̃́piiá ɛɛdeɛ, lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Tó n yã'ò, n yã́ aɔ zɛvĩ̀,
tó wà yã́kpalɛkɛ̀nnɔ, n yã́ a ble.*
5 Tó wá vãikɛ lɛ́ Lua maakɛ bɔ gupuau, bɔ́ yã́ wá
oi? Wá o Lua yã́ zɛvĩ̀o, kɛ́ ì pɔkũmabɔbɔwá yã́i yà?
Gbɛ̃nazĩ̀na yã'oa ɔ̃ málɛ owa. 6 O! Aawo! Tó Lua yã́
zɛvĩ̀o, kpelewa a fɔ̃ yã́kpalɛkɛ ń dṹniaoi? 7 Gbɛ̃e a
mɛ, tó a ɛɛdekɛ lɛ́ Lua náai kã́fĩ mɛ́ àlɛ aà tɔbɔ, bɔ́yãi
a yãdaaàla lán duunkɛnawai? 8 Tó ń ò màa ńlɛ mɛ
wà yãvãikɛ, yãmaa i bɔu. Gbɛ̃eɔ ma tɔbɛ̃ɛsì aa mɛ̀
màa mi o. Lua yãdaanla kɔ̃sìńnɔ.

Gbɛ̃e maao

9 Too! Wá Yudaɔ wá sɔ̃̀ɔ yà? Aawo bá! Asa
ma bɔbɔ ń Yudaɔ ń buipãleɔ píi kɔ̀, ampiiá duuna
zɔɔnɛ. 10 A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Gbɛ̃e maao, baa do.
11 Laaidee kuo, luakĩ̀iwɛɛlɛnae kuo.

* 3:4 Soũ 51.6

12 Aa pȁalɛ ḿpii, aa fɔkpà,
yãmaakɛnae kuo, baa do.†
13 An nɔ̀sɛ dɛ lán kaadɔɛmbɛwaɛ.
Aaȉ lɛnakasanɛ́,
mlɛ̃̀ sɛwɛ kú ń lɛ́u,‡
14 yã́ȉi ń gbɛ̃́kaao mɛ́ ń lɛ́ pà.§
15 Aa wãa ń gbɛ̃dɛao,
16 aaȉ músi ń pɔsiao kpáńzi,
17 aa aafia zɛ́ dɔ̃o,*
18 aa Lua vȉa vȉo.†
19 Wá dɔ̃ kɛ́ Lua ikoyã píi dɛ gbɛ̃́ pɔ́ kú a ɔzȉɔ yã́ ũɛ,
kɛ́ gbɛ̃́pii lɛ́ gɔ̃ kpaaũa, dṹnia gbɛ̃́pii i gɔ̃ tàaede ũ
Luaɛ. 20 Asa gbɛ̃e a bɔ maa Luaɛ ikoyãpi kũa yã́io.‡
Lua ikoyã mɛ́ ȉ to wà duuna dɔ̃.

Lá Lua ȉ to yã́ bɔńnɔ na

21 Lá Lua ȉ to yã́ bɔńnɔ na bɔ̀ gupuau sa, lá a yã́ kú
Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ láɔ guuwa. I kɛ aà ikoyã kũa
yã́ no. 22 Lua ȉ to yã́ bɔńnɔ na Yesu Kilisi náaikɛa
yã́iɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ píi yã́ɛ, asa gbɛ̃e adoo.
23 Gbɛ̃́pii duunakɛ̀, ɔ̃ aa kɛ̀sã Lua gawii. 24 Lua ȉ to
yã́ bɔńnɔ na gba ũ a gbɛ̃kɛ yã́i ń Kilisi Yesu pɔ́ ń bó
gbãao. 25 Aàpi Lua kpà duuna awakpabɔ ũ gbɛ̃́ pɔ́
aalɛ aà au náaikɛɔnɛ, kɛ́ à ɔlɔ gbɛ̃́piiɛ i yãkɛ a zɛ́waɛ.
Ȁ mɛnakɛ̀ yãa, i duun ziɔ yãdao, 26 ɔ̃ tia kɛ́wa a ɔ̀lɔnɛ́
i yãkɛ a zɛ́wa. Beewa Lua ȉ yãkɛ a zɛ́wa mɛ́ ȉ to yã́
bɔ ń Yesu náaikɛnaɔ na lɔ.
27 Lá màaɛ, gbɛ̃nazȉna a fɔ̃ ȉanadã lɔe? Bee kuo.
Bɔ́yãi ni? Kɛ́ a dɛ yãkɛa yã́ ũo, Yesu náaikɛa yã́ɛ

† **3:12** Soũ 14.1-3 ‡ **3:13** Soũ 5.10, 140.3 § **3:14** Soũ 10.7
* **3:17** Isa 59.7-8 † **3:18** Soũ 36.1 ‡ **3:20** Soũ 143.2, Gal 2.16

yɑ̃́i. 28 Asa má è Lua ì to yɑ̃́ bɔ ń gbɛ̃́o na aà Luapi
náaikɛa yɑ̃́iɛ, ikoyɑ̃kũa ku a guuo. 29 Luaá Yudaɔ
Luaɛ ńdoa? Buipɑ̃leɔ Luan sɔ̃oa? Ao, buipɑ̃leɔ Luaɛ
lɔ. 30 Asa Lua mɛ̀ndoɛ.§ A to yɑ̃́ bɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɔ̃zɔ̃̀o
na a náai pɔ́ àlɛ kɛ yɑ̃́iɛ, mɛ́ a to yɑ̃́ bɔ ń gyafɔɔdeo
na a náai doũpi musu lɔ. 31 Wálɛ ikoyɑ̃ bɑ̃dɛ ń
luanaaikɛao yɑ̃̀? Màa no, wálɛ a kpɛlaɛ.

4

Lua tò yɑ̃́ bɔ̀ ń Ablahaũo na a náai pɔ́ a kɛ̀ yɑ̃́i

1 Wá Yudaɔ, wá o kpelewa wá dezi káau Ablahaũ
yɑ̃́ musu ni? 2 Tó Lua tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na yɑ̃́ pɔ́ a kɛ̀
yɑ̃́iɛ, dɔ̃ à fɔ̃̀ ɩ̃́anadɑ̃̀. Ɑ̃́ma a fɔ̃ dɑ̃ Luaɛo. 3 Kpelewa
wa ò lá guui? Wà mɛ̀ Ablahaũ Lua náaikɛ̀, ɔ̃ Lua tò
yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na.* 4 Fɩ̃aboa zɩ̃kɛnaɛá gbɛ̃kɛkɛaɛ̀ no, aà
aseaɛ. 5 Baa tó gbɛ̃́ lɛ́ yɑ̃e kɛo, tó àlɛ Lua pɔ́ ì to yɑ̃́ bɔ
ń tàaedeɔ na náaikɛ, Lua a to yɑ̃́ bɔaànɔ na a náai
pɔ́ àlɛ kɛ yɑ̃́iɛ. 6 Davidi gbɛ̃́ pɔ́ Lua tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na
yɑ̃ekɛsai báaa'ea yɑ̃'ò à mɛ̀:

7 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń tàaeɔ wòlomá à ń duuna
kɛ̃̀máɔ ũ.
8 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ Dii a aà duuna yɑ̃dao ũ.†
9 Báaa beeá gbɛ̃́ pɔ́ tɔ̃zɔ̃̀ pɔ́ɛ adoa, ge gyafɔɔde pɔ́ɛ
lɔ? Wà mɛ̀ Lua tò yɑ̃́ bɔ̀ ń Ablahaũo na, kɛ́ à a
náaikɛ̀ yɑ̃́iɛ. 10 Kpelewa Ablahaũ dɛ gɔɔ pɔ́ Lua tò
yɑ̃́ bɔ̀aànɔ nai? Aà tɔ̃zɔ̃aa ge gyafɔɔdeɛ? I tɔ̃zɔ̃o,
gyafɔɔdeɛ. 11 Ɔ à tɔ̃zɔ̃̀, kɛ́ Lua tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na a
gyafɔɔgɔɔ seela ũ.‡ Màa a dɛ gyafɔɔde pɔ́ Lua tò yɑ̃́

§ **3:30** Iko 6.4 * **4:3** Daa 15.6, Gal 3.6 † **4:8** Soũ 32.1-2 ‡ **4:11** Daa 17.10

bɔ̀ńnɔ na Luapi náaikɛa yấiɔ píi dezi ũ. 12 A dɛ gbɛ̃́
pɔ́ aa tɔ̃zɔ̃̀ɔ dezi ũ lɔɛ. I kɛ an tɔ̃zɔ̃a yấi no, kɛ́ aa tɛ́ wá
dezi Ablahaũ pɔ́ Lua náaikɛ̀ a gyafɔɔgɔɔ iai yấiɛ.

Lá Ablahaũ Lua náaikɛ̀

13 Lua lɛgbɛ̃̀ Ablahaũɛ ń aà buiɔ à mɛ̀ dṹnia a
gɔ̃ ń pɔ́ ũ.§ I kɛ aà ikoyã kũa yấi no, kɛ́ Lua tò
yấ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ a kɛ̀ yấiɛ. 14 Tó gbɛ̃́ pɔ́
aa ikoyã kũaɔ mɛ́ aa kible, dɔ̃ luanaaikɛa ài vĩ̀o,
mɛ́ Lua lɛgbɛ̃a kɛ̀ famaɛ,* 15 asa ikoyã ì mɔ́ ń Lua
pɔkũmaoɛ. Gu pɔ́ ikoyã kúuo, tàae líɔ ku we sɔ̃o.
16 Ayãmɛto pɔ́ pɔ́ Lua a lɛgbɛ̃̀ eaá aà náaikɛa yấɛ,
kɛ́ àɔ dɛ aà gbɛ̃kɛyã ũ. Beewa lɛgbɛ̃apiá Ablahaũ
buipiɔ píi pɔ́ɛ, i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa Mɔizi ikoyã kũa ńtɛ̃ɛɔ
no, ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Lua náaikɛ lán Ablahaũwaɔɛ lɔ.
Ablahaũá wápii deziɛ.† 17 A dɛ wá dezi ũ Lua kĩ́i,
lá a kɛ̃a láuwa. Lua mɛ̀ a aà dĩ̀lɛ bui dasiɔ dezi
ũ. Ablahaũ Lua pɔ́ ì wɛ̃ni kpa gɛɔwa ì to pɔ́ pɔ́ kú
yãaoɔ àɔ ku‡ náaikɛ̀. 18 A Lua náaikɛ̀, à wɛdɔ̀ pɔ́ pɔ́
gbɛ̃e wɛ́ dɔiozi, ɔ̃ à gɔ̃̀ bui dasiɔ dezi ũ lá Lua ɔ̀ɛ̀wa à
mɛ̀, aà buiɔ aaɔ dasi lán saanaɔwa.§ 19 Ablahaũ kà
wɛ̃̀ basɔo taawa. Baa tó à làasookɛ̀ a gɔ̃ɛkɛbɔsaiwa
ń Sala nɛasakpɛ kákaao, aà luanaaikɛa lí busao.*
20 Ili seakɛ lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ɛwao, i gí Lua náaikɛio, ɔ̃
à gbãa'è a luanaaikɛawa à Lua tɔbɔ̀, 21 asa a dɔ̃ a
fɛ̃a vĩ̀o, Lua gbãa kà à lɛ́ pɔ́ á gbɛ̀pi kɛ. 22 Ayãmɛto
Lua tò yấ bɔ̀aànɔ na. 23 Wi yấ bɔaànɔ napi kɛ̃ aà
yấi adoo, 24 wa kɛ̃̀ wá gbɛ̃́ pɔ́ Lua a to yấ bɔwanɔ

§ **4:13** Daa 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29 * **4:14** Gal 3.18 † **4:16**
Gal 3.7 ‡ **4:17** Daa 17.5 § **4:18** Daa 15.5 * **4:19** Daa 17.17

naɔ yɑ̃́iɛ lɔ, wá gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ Lua pɔ́ wá Dii Yesu bɔ̀
gau náaikɛɔ. 25 Lua aà kpàmá kɛ́ à e wá tàaeɔ kɛ̃́wá
yɑ̃́iɛ,† ɔ̃ à aà bɔ̀ gau, kɛ́ yɑ̃́ e bɔwanɔ na yɑ̃́i.

5

Kɛa na ń Luao

1 Lá Lua tò yɑ̃́ bɔ̀wanɔ na a náai pɔ́ wálɛ kɛ yɑ̃́i, wá
naaànɔ sa ń wá Dii Yesu Kilisi gbɑ̃ao. 2 Aà náaikɛa
guu wa zɛ'è aà sabai wa gɛ̃ Lua gbɛ̃kɛ pɔ́ wá kuopi
guu, ɔ̃ wálɛ pɔnakɛ ń Lua gawi pɔ́ wá wɛ́ dɔio. 3 I kɛ
bee ado no, wálɛ pɔnakɛ ń wá taasikɛao lɔ, kɛ́ wá
dɔ̃ taasikɛa ì mɔ́ ń mɛnao, 4 mɛna ì mɔ́ ń dàa maao,
dàa maa ì mɔ́ ń wɛdɔa Luazio, 5 mɛ́ wɛdɔa Luazipi
fama vĩ̀o, asa Lua a Nisĩ̀na pĩ̀si wá nɔ̀sɛu, ɔ̃ a tò wá
dɔ̃̀ a yewázi. 6 Wá gbɑ̃asai guu Kilisi gà wá vɑ̃ikɛnaɔ
wá gbɛu gɔɔ pɔ́ Lua dĩ̀lɛwa. 7 Baa gaa gbɛ̃maa gbɛu
àao. Tó gbɛ̃́ a we ga gbɛ̃maa gbɛu, wá dɔ̃o, 8 ɔ̃ Lua
ɔ̀lɔwɛ̃ɛ lá á yewázi, asa wá duundekɛ guu ɔ̃ Kilisi gà
wá gbɛu. 9 Lá wa bɔ maa sa Kilisi au yɑ̃́i, Kilisipi wá
sia Lua pɔkũmawa sea vĩ̀ lɔe? 10 Yɑ̃a wá ĩ̀i ń Luaoɛ, ɔ̃
wa kɛaànɔ na aà Nɛ́ gaa yɑ̃́i. Lá wa kɛaànɔ na sa, wá
suabaa aà kua wɛ̃ni guu yɑ̃́i sea vĩ̀ lɔe? 11 I kɛ beeɛ
adoo, wálɛ pɔnakɛ ń Luao lɔ ń wá Dii Yesu Kilisi pɔ́
tò wa kɛaànɔ na gbɑ̃ao.

Kilisi yɑ̃lɛɛũa ń Adamuo

12 Gbɛ̃́ mɛ̀ndo mɛ́ tò duuna gɛ̃̀ dṹnia guu,* ɔ̃
duuna ga ì.† Beewa ga lì gbɛ̃́piia, kɛ́ gbɛ̃́pii duunakɛ̀
yɑ̃́i. 13 Duuna ku dṹnia guu e Lua ikoyɑ̃ àɔ gɛ́ mɔ́i.
Gɔɔ pɔ́ ikoyɑ̃ kuo, Lua i duuna yɑ̃dao, 14 ɑ̃ma sɛa

† **4:25** Isa 53.4-5 * **5:12** Daa 3.6 † **5:12** Daa 2.17

Adamuwa e à gɛ̀ pɛ̀ Mɔiziwa ga ikokɛ̀ gbɛ̃́piiwa,
baa gbɛ̃́ pɔ́ aai duunakɛ lán Adamu zãayã́wawaoɔ.
Adamupiá gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ taaɛ.
15 Ã́ma Lua gba muaa ń Adamu tàaeoo, asa lá
dasi gà Adamu ado zãa yã́wa yã́i, Lua gbɛ̃kɛ ń
a gba pɔ́ lĩ̀ dasila Yesu Kilisi ado gbɛ̃kɛ yã́io dɛ
beea. 16 Lua gba muaa ń gbɛ̃́ mɛ̀ndo duunapioo.
Tàae mɛ̀ndopi mɛ́ mɔ̀ ń yã́kpalɛkɛao, ɔ̃ yã́ zɔ̃̀lɛ
gbɛ̃nazĩ̀naɔwa. Tàaeɔ mɔ̀ ń Lua gbɛ̃kɛkɛanɛ́o, ɔ̃ yã́
bɔ̀ ń gbɛ̃́ɔ na. 17 Lá Adamu ado tàae mɛ́ tò ga ikokɛ̀,
Yesu Kilisi ado yã́ pɔ́ à mɔ̀ò zɔ̃ɔ dɛ beea. Aà yã́i
gbɛ̃́ pɔ́ Lua gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ́ a tò yã́ bɔ̀ńnɔ na gba ũɔ kible
àizãna guu. 18 Beewa lá tàae mɛ̀ndopi tò yã́ zɔ̃̀lɛ bui
píiwa, màa lɔ maakɛa mɛ̀ndopi ì to bui píi bɔ maa,
aai àizãnable. 19 Lá gbɛ̃́ mɛ̀ndo swã́gbãa mɛ́ tò dasi
gɔ̃̀ duundeɔ ũ, màa lɔ gbɛ̃́ mɛ̀ndo yãmaa mɛ́ a to dasi
bɔ maa. 20 Ikoyã mɔ̀ kɛ́ tàae e àɔ kã́fĩ yã́iɛ. Lá duuna
lɛ́ kã́fĩ, Lua gbɛ̃kɛ ì̀ɔ diadiɛ. 21 Lá duuna kiblea mɔ̀
ń gao, màa lɔ Lua gbɛ̃kɛ kiblea ì̀ to wà bɔ maa, wí
àizãnable ń wá Dii Yesu Kilisi gbãao.

6

Wá naa Kilisiwa

1 Wá o kpelewa ni? Wá gi wàɔ tɛ duunawa kɛ́ Lua
gbɛ̃kɛ e àɔ kã́fĩ yã̀? 2 Ɔ́'o! Aawo! Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá dɛ gɛɔ
ũ duuna yã́ musu, kpelewa wá gi wàɔ tɛ duunawa
lɔi? 3 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wa da'ilɛkɛ̀ Kilisi Yesu pɔ́ ũɔ, á dɔ̃ kɛ́
wá sãnuaànɔ aà ga guuo lɛ́? 4 Wa gaaànɔ, wà wá
vĩ́aànɔ da'ilɛkɛa guu, lá Kilisi bɔ̀ gau ń a Mae gbãa

gawideo, kɛ́ wápiɔ sɔ̃ wàɔ kú ń wɛ̃ni dafuo màa.*
5 Lá wa naawà lán sàwakula ń gbalaowa aà ga guu,
wá gɔ̃aàǹɔ màa aà vua guu lɔ. 6 Wá dɔ̃ kɛ́ wà wá kua
zi pà lipãakɔ̃awa ń Kilisio, wá mɛ̀ duunde i midɛ,
kɛ́ wásu wàɔ zɔble duunaɛ lɔo, 7 asa gbɛ̃́ pɔ́ gà bɔ̀
duuna yã́uɛ. 8 Lá wa ga ń Kilisio, wá a náai vȉ kɛ́
wáɔ kuaàǹɔ lɔ. 9 Wá dɔ̃ lá Kilisi bɔ̀ gau, a gaa vȉ lɔo,
ga iko vȉwà lɔo. 10 Asa kɛ́ à gà, à gà duuna yã́ musu
gɛ̃n doɛ, mɛ́ lá a ku tia, a ku Lua pɔ́ ũ. 11 Màa ápiɔ
sɔ̃, à ázȉa dilɛ gɛɔ ũ duuna yã́ musu, íɔ ku Lua pɔ́
ũ naa Kilisi Yesuwa. 12 A yã́i ásu to duuna kible á
mɛ̀ gɛwa, a dɔ́ɛ'ȉi dɔaaɛ́ lɔo. 13 Ȁsu à á mɛgue kpa
duunawa vãikɛbɔ ũo. Ȁ ázȉa kpa Luawa gàbɔɔ ũ, í
á mɛguɔ kpawà yãmaakɛbɔɔ ũ. 14 Ȁsu to duuna àɔ
iko vȉwá lɔo, asa á na ikoyã ɔzȉo, sema Lua gbɛ̃kɛ.
15 Kpelewan wei? Lá wá kú ikoyã ɔzȉ lɔo, sema
Lua gbɛ̃kɛ ɔzȉ, wáɔ tɛ duunawa yȁ? Ơ'o! Aawo! 16 Ȁ
dɔ̃ tó a ázȉa kpà gbɛ̃́wa, álɛ misiilɛɛ̀, á dɛ ade zɔ ũo
lé? Tó duuna a ázȉa kpàwà, á gaɛ. Tó a misȉilɛ Luaɛ
sɔ̃, á bɔ maa. 17 Wa sáaukɛ̀ ń Luao, asa duuna zɔɔn á
ũ yãa, ɔ̃ a misȉilɛ yã́ pɔ́ wa dàɛ́ zɛ́zɛɛ ń nɔ̀sɛmɛndoo.
18 A bɔ duuna yã́u, a gɔ̃ maakɛa zɔɔ ũ. 19 Málɛ bee o
gbɛ̃nazȉna yã'oawa á gbãasai yã́iɛ. Lá a á mɛ kpà
yãa gbãsȉ ń yãvãiɔwa zɔɔ ũ, a vãikɛ̀, màa tia lɔ à
á mɛ kpa maakɛawa zɔɔ ũ, á kua iɔ adoa. 20 Kɛ́ á
dɛ duuna zɔɔ ũ yãa, á bàa kú ń yãmaakɛaoo. 21 Ȁi
kpele á è yã́ pɔ́ á kɛ̀ yãa, à kɛ̀ɛ́ wíyã ũ tiaɔ musui?
Yã́piɔ midɛaá gaɛ. 22 Tiasa lá a bɔ duuna yã́u, álɛ
zɔble Luaɛ, ài pɔ́ á e mɛ́ kua adoa pɔ́ a midɛ ń wɛ̃ni
láasaio ũ. 23 Duuna aseaá gaɛ, ãma gba pɔ́ Lua ȉ

* **6:4** Kls 2.12

dawɛ̃ɛ naa wá Dii Kilisi Yesuwa guu mɛ́ wɛ̃ni láasai
ũ.

7

Wá kú Mɔizi ikoyã ɔzi̋ lɔo

1 Ma gbɛ̃́ɔ, málɛ yã'oɛ́ lán gbɛ̃́ pɔ́ Mɔizi ikoyã
dɔ̃ɔwa. Á dɔ̃ kɛ́ ikoyãpi iko vi̋ gbɛ̃́wa gɔɔ pɔ́ a ku noa?
2 Màa ikoyãpi nɔzãe yè a zã́wa gɔɔ pɔ́ a bɛ̃́ɛ. Tó gɔ̃
gà, ɔ̃ ikoyãpi ì polowà. 3 Gɔɔ pɔ́ aà zã́ kú, tó à gɔ̃̀ gɔ̃
pãle pɔ́ ũ, wa oɛ̀ dɔ́ɛ'i̋idee. Tó aà zã́ gàɛ sɔ̃, ikoyãpi
pòlowàn we. Tó à gɔ̃̀ gɔ̃ pãle pɔ́ ũ sa, beeá dɔ́ɛ'i̋i yã́n
lɔo. 4 Màa ápiɔ sɔ̃ ma gbɛ̃́ɔ, a ga ikoyã musu Kilisi
mɛ guu, ɔ̃ a gɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ gaupi pɔ́ ũ, kɛ́ wà e kã́fiakɛ
Luaɛ. 5 Kɛ́ wá dàa dɔ̀aawɛ̃ɛ yãa, ikoyã mɛ́ tò duuna
ni wá dɛ́ wá mɛ guu, ɔ̃ wa kã́fiakɛ̀ gaɛ. 6 Tia sɔ̃ wa
ga pɔ́ pɔ́ wá kṹ zɔ ũpi yã́ musu, wa bɔ ikoyãu, ɔ̃ wálɛ
zɔble Luaɛ zɛ́ dafu guu ń aà Nisi̋na gbãao, i kɛ ikoyã
lá zɛ́ zi no.

7 Wá o kpelewa ni? Lua ikoyãá duuna yã̀? Aawo
bá! Ikoyãpi mɛ́ tò ma duuna dɔ̃̀. Tó ikoyã i mɛ wasu
pɔ́ bi̋ikɛoo,* dɔ̃ mi dɔ̃ lá pɔ́ bi̋ikɛa dɛo. 8 Duuna zɛki̋i
è yã́ pɔ́ Lua di̋lɛpiwa, ɔ̃ a tò pɔ́pii ni ma dɛ. Asa kɛ́
má ikoyã dɔ̃o, duuna dɛmɛɛ yãe ũo. 9 Yãa kɛ́ má
ikoyã dɔ̃o, má bɛ̃́ɛɛ. Kɛ́ ma yãdilɛapi mà, duuna vù
iu, 10 ɔ̃ ma ga. Yãdilɛa pɔ́ dɛ à wɛ̃ni kpaapi ga i̋mɛɛ.
11 Duuna zɛki̋i è yãdilɛapiwa, ɔ̃ à ma sãsã à ma dɛ
yã́pi sabai. 12 Beewa ikoyãpi kua adoa, mɛ́ yã́ pɔ́
Lua di̋lɛpi kua adoa, a zɛvi̋ mɛ́ a maa. 13 Yãmaa mɛ́
tò ma gaa? Aawo bá! Kɛ́ duuna e bɔ gupuau, ɔ̃ à

* **7:7** Bɔa 20.17

yãmaa mɔaokɛ̀, a tò ma ga. Beewa wa duuna dɔ̃̀
duuna ũ yãdilɛapi sabai.

Zi̋kaa ń duunao

14 Wá dɔ̃ kɛ́ ikoyãpiá Lua yã́ɛ. Mapi sɔ̃, dàaden
ma ũ, má na duuna ɔzi̋. 15 Miliɔ yã́ pɔ́ málɛ kɛ
gbadɔ̃o, asa mili yã́ pɔ́ má ye mà kɛ kɛo, yã́ pɔ́ má
ye mà kɛo ɔ̃ mi kɛ.† 16 Tó yã́ pɔ́ má kɛ̀ i kpaai̋ ń ma
pɔeãoo, ma we ikoyãpi maakɛi. 17 I kɛ mámɛ málɛ
kɛo, duuna pɔ́ kú ma guuɛ. 18 Má dɔ̃ yãmaa ku ma
guuo, ma dàa maao. Miɔ ye mà yãmaakɛ, ãma mili
fɔ̃ má kɛ̀o. 19 Yãmaa pɔ́ má ye mà kɛ, mili kɛo. Yãvãi
pɔ́ má yeio ɔ̃ mi kɛ. 20 Tó yã́ pɔ́ má yeio ɔ̃ málɛ kɛ, i
kɛ mámɛ málɛ kɛo, duuna pɔ́ kú ma guuɛ. 21 Má è tó
má ye mà maakɛ, vãi mɛ́ ì dɔaamɛɛ. 22 Lua ikoyã mɛ́
ì kɛmɛɛ na ma sɔ̃ guu, 23 ãma má è iko pãle ku ma
mɛ guu, ìɔ zi̋ka ń iko pɔ́ kú ma nɔ̀sɛ guuo, a tò má
na duuna iko pɔ́ kú ma mɛ guu ɔzi̋. 24 Ma wɛ̃nade
ia, démɛ a ma si ma mɛ̀ gɛɛ beewai? 25 Ma sáaukɛ̀
ń Luao! N wá Dii Yesu Kilisi gbãao. Beewa ɔ̃ mi
zɔble Lua ikoɛ ma làasoo guu, mɛ́ mi zɔble duuna
ikoɛ ma dàa guu.

8

Zi̋blea ń Lua Nisi̋na gbãao

1 Yã́ a zɔ̃lɛ gbɛ̃́ pɔ́ aa naa Kilisi Yesuwaɔwa lɔo,
2 asa naa Kilisi Yesuwa Lua Nisi̋na Wɛ̃nikpamade
gbãa ma bɔ gbãa pɔ́ duuna ń gao lɛ́ mɔmɛɛ guu. 3 Yã́
pɔ́ Mɔizi ikoyã i fɔ̃ kɛ̀o gbɛ̃nazi̋na gbãasaikɛ yãi Lua
kɛ̀. A azi̋a Nɛ́ zi̋̀ gbɛ̃nazi̋na ũ lán wá duundeɔwa
duuna woloawá yãi, ɔ̃ à widà duunawa a Nɛ́ mɛpi

† **7:15** Gal 5.17

guu, 4 kɛ́ yɑ̃́ pɔ́ ikoyɑ̃ lɛ́ wɛɛlɛ sı̃ana kɛ wá gbɛ̃́ pɔ́
wá dàa lɛ́ dɔaawɛ̃ɛ lɔo, sema Lua Nisı̃naɔwa. 5 Gbɛ̃́
pɔ́ an dàa lɛ́ dɔaanɛ́ɔ ı̃̀ laaidɔ ń dàa yɑ̃́wa. Gbɛ̃́ pɔ́
Lua Nisı̃na lɛ́ dɔaanɛ́ɔ ı̃̀ laaidɔ Lua Nisı̃na yɑ̃́wa.
6 Laaidɔa dàa yɑ̃́waá gaɛ. Laaidɔa Lua Nisı̃na
yɑ̃́waá wɛ̃ni ń aafiaoɛ. 7 Laaidɔa dàa yɑ̃́waá ı̃́isɛa
ń Luaoɛ. Ade lí misiilɛ Lua ikoyɑ̃ɛo, a fɔ̃ seo. 8 Gbɛ̃́
pɔ́ an dàa lɛ́ dɔaanɛ́ɔ yɑ̃́ lí ká Luaguo.
9 Ápiɔ sɔ̃, á dàa lɛ́ dɔaaɛ́o, sema Lua Nisı̃na, tó a kú
á guu sı̃ana. Tó gbɛ̃́ Kilisi Nisı̃na vı̃̀ sɔ̃o, a dɛ Kilisi
gbɛ̃́ ũo. 10 Tó Kilisi kú á guu, baa tó á mɛ dɛ gɛ ũ
duuna yɑ̃́i, Lua Nisı̃na dɛɛ́ wɛ̃ni ũɛ,* kɛ́ Lua tò yɑ̃́
bɔ̀ánɔ na yɑ̃́i. 11 Tó Lua pɔ́ Yesu bɔ̀ gau Nisı̃na kú á
guu,† Lua pɔ́ Kilisipi bɔ̀ gau a wɛ̃ni kpá á mɛ̀ gɛpiwa
ń a Nisı̃na pɔ́ kú á guu gbɑ̃ao.
12 Ayɑ̃mɛto ma gbɛ̃́ɔ, wá tɛ́ wá dàai teasi no. 13 Tó
á tɛ́ á dàai, á gaɛ. Tó a á yɑ̃vɑ̃ikɛaɔ mı̃dɛ ń Lua
Nisı̃na gbɑ̃ao sɔ̃, áɔ ku. 14 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua Nisı̃na ı̃̀
dɔaanɛ́ɔ mɛ́ Lua nɛ́ɔ ũ. 15 Asa tɑ̃́a pɔ́ ı̃̀ to wà zɔble ń
vı̃ao mɛ́ diɛ́o, Lua Nisı̃na pɔ́ tò a gɔ̃ Lua nɛ́ɔ ũ ɔ̃ á vı̃,
ɔ̃ wi wiilɛ Luawa ń aà gbɑ̃ao wi mɛ: Baa, wá Mae.‡
16 Nisı̃napi mɛ́ ı̃̀ owɛ̃ɛ wá sɔ̃u Lua nɛ́ɔn wá ũ. 17 Lá
nɛ́ɔn wá ũ, àizɛɛblenaɔn wá ũ. Lua àizɛɛblenaɔn
wá ũ, wá ble sɑ̃nu ń Kilisioɛ. Tó wa taasikɛ̀aànɔ,
wáɔ kuaànɔ aà gawi guu.§

Wɛdɔa Lua gawii

18 Má è wá fɔ̃ gɔɔɛ bee taasi lɛɛũ ń gawi pɔ́
Lua a bɔowɛ̃ɛoo. 19 Lua pɔkɛaɔ píi wɛ́ dɔ aà nɛ́ɔ

* **8:10** Zɑ̃a 6.63 † **8:11** 1Kln 3.16 ‡ **8:15** Maa 14.36 § **8:17** Gal 4.5-7

bɔa gupuaui láasai. 20 Asa Lua tò a pɔkɛaɔ píi
gɔ̏ dɔ̀ɔsaiɛ.* I kɛ an pɔeã no, Lua mɛ́ kɛ̀ màa, kɛ́
wɛdɔaaàzi guu 21 dṹnia a bɔ ɔ̏ɔkpaa pɔ́ àlɛ zɔbleɛ̀u, i
dɛ̀ɛpoo Lua nɛ́ɔ gawi guu. 22 Wá dɔ̃ Lua pɔkɛaɔ píi lɛ́
aaukɛ ń wãwão e tia. 23 I kɛ dṹnia ado no, wá gbɛ̃́ pɔ́
wa Lua Nisi̋na è gba sɛ̃́ia ũɔ, wálɛ aaukɛ kpãíkpãi sɔ̃
e Lua àɔ gɛ́ wá boi, i wá sí a nɛ́ɔ ũ.† 24 Lua wá suabà,
kɛ́ wà wɛdɔ beei. Pɔ́ pɔ́ wa è ń wɛ́oá wɛdɔia yã́ɛ lɔo.
Démɛ ì wɛdɔ pɔ́ pɔ́ a èi lɔi? 25 Tó wá wɛ́ dɔ pɔ́ pɔ́ wi
eozi sɔ̃, wiɔ dã́ ń mɛnaoɛ.

26 Beewa sɔ̃ Lua Nisi̋na ì dɔwálɛ wá gbãasai
guu, asa wá wabikɛa dɔ̃ a zɛ́wao, ɔ̃ Lua Nisi̋na ì
kulɛkɛwɛ̃ɛ Luaɛ ń aau pɔ́ a yã́ gɛ̏ oaao. 27 Lua ì nɔ̀sɛ
guu e, mɛ́ a a Nisi̋na làasoo dɔ̃, asa Lua Nisi̋na ì
kulɛkɛ Lua gbɛ̃́ɔnɛ lá Lua yeiwaɛ. 28 Wá dɔ̃ kɛ́ yã́pii
ì bɔ maa gbɛ̃́ pɔ́ ye Luaziɔnɛ, gbɛ̃́ pɔ́ à ń sisi à ń sɛ́ lá
àlɛ yáwaɔ. 29 Asa Lua dı̏lɛ za káau gbɛ̃́ pɔ́ a dɔaa ń
dɔ̃ɔ bɔ a Nɛ́wa, kɛ́ aàɔ dɛ vı̏i ũ dãuna dasiɔnɛ. 30 Gbɛ̃́
pɔ́ à ń dílɛ za káaupiɔ ɔ̃ à ń sisi, ɔ̃ a tò yã́ bɔ̀ ń gbɛ̃́
pɔ́ à ń sisipiɔ na, ɔ̃ à a gawi lı̏ gbɛ̃́ pɔ́ a tò yã́ bɔ̀ńnɔ
napiɔnɛ.

31 Wá o kpelewa yã́ beeɔ musu ni? Lá Lua
zɛ̀wanɔ, démɛ a bɔ wá kpɛi? 32 Lá i gí ń azi̋a Nɛ́oo,
à aà kpà wápii yãí, a wá gba pɔ́pii lɔo lé? 33 Démɛ a
bɔbɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔi? Luapi mɛ́ tò yã́ bɔ̀wanɔ na.
34 Démɛ a yãdawálai? Kilisi Yesu gà à ɛ̀a vù. A ku
Lua ɔplaai, àlɛ kulɛkɛɛ̀wɛ̃ɛ. 35 Bɔ́mɛ a wá kɛ̃́ Kilisi
yeawáziwai? Taasi ge wɛ́tɛ̃a ge i̋adama ge nɔana

* **8:20** Daa 3.17-19 † **8:23** 2Kln 5.2-4

ge taasidekɛ ge kai ge fɛ̃nda, an kee a fɔ̃́e? 36 A ku
lá guu wà mɛ̀:

N yái wá kú ga lɛ́zi̋ za kɔɔ e oosi,
wi̋ wá dilɛ lán sã pɔ́ wa ń kòlokpaɔwa.‡

37 Yá beeɔ píi guu wálɛ zi̋ble àannɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ yewázi
gbãao. 38 Asa má dɔ̃ sáasã kɛ́ ga ge wɛ̃ni ge
malaikaɔ ge táaɔ ge tia yá ge zia yá ge gbãadeɔ 39 ge
musupɔɔ ge zi̋lɛpɔɔ ge Lua pɔkɛa pãleɔ, an kee a
fɔ̃ wá kɛ̃́ Lua yeawáziwa naa wá Dii Kilisi Yesuwa
guuo.

9

Lua Isailiɔ sɛa

1 Málɛ si̋ana'o naa Kilisiwaɛ, málɛ ɛɛtoo. Lua
Nisi̋na pɔ́ dɔ̀aa ma làasooɛ mɛ́ dɛmɛɛ yápi seelade
ũ. 2 Ma pɔsia kɛ̀ zài, ma nɔ̀sɛ i̋ɔ yaa gɔɔpiiɛ. 3 Má
fɔ̃ wabikɛ Luawa aà ma kɛ̃ Kilisiwa, aà láaikɛa ma
Isaili deeɔ gbɛu. 4 Ampiɔ ɔ̃ Lua ń sɛ́ a nɛ́ɔ ũ,* à a gawi
ɔ̀lɔnɛ́, aà bàa kúńnɔ, à a ikoyã kpàmá, à lousisia
dànɛ́, à lɛgbɛ̃̀nɛ́. 5 Aa dɛ Lua gbɛ̃́ káauɔ buiɔ ũ, mɛ́ an
bui guu ɔ̃ Kilisi pɔ́ dɛ pɔ́piia bɔ̀u gbɛ̃nazi̋na ũ. Ɔmɛ
Lua pɔ́ kũ̀ wàɔ a sáaukpa gɔɔpii ũ. Ãmi.

6 I kɛ yá pɔ́ Lua ò lɛ̀lɛ pã no, asa Isaili píi mɛ́ Isaili
zálala ũo. 7 I kɛ Ablahaũ bui píi mɛ́ Ablahaũpi nɛ́ɔ ũ
Luaɛo, asa Lua ò Ablahaũɛ à mɛ̀, Izaaki buiɔ ɔ̃ wàli
onɛ́ aà buiɔ.† 8 Beewa i kɛ nɛ́ pɔ́ à ń í ń pɔeãoɔ mɛ́ Lua
nɛ́ɔ ũo, nɛ́ pɔ́ à ń í Lua lɛgbɛ̃a musuɔ mɛ́ dɛ buipiɔ ũ.
9 Asa Lua lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má ɛa mɔ zii maa'i, Sala i nɛ'i
gɔ̃ɛ ũ.‡ 10-12 I kɛ beeɛ adoo. Lua i̋ gbɛ̃́ɔ sɛ lá àlɛ yáwaɛ,

‡ **8:36** Soũ 44.23 * **9:4** Bɔa 4.22 † **9:7** Daa 21.12 ‡ **9:9** Daa
18.10

i kɛ an yãkɛa yấi no, kɛ́ à ń sisiɛ. Beewa kɛ́ Lɛbɛka
sìaɔ nɔsì ń wá dezi káau Izaakio, e àɔ gɛ́ ń ii, e aaɔ
gɛ́ maa ge vãikɛi, Lua ò Lɛbɛkaɛ a pɔ́ bɔ̀ káau a gɔ̃ nɛ́
ũ gbɛ̃́ zấɛ.§ 13 Lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Má ye Yakɔbuzi,
Esau sɔ̃, má yeio.*
14 Wá o kpelewa ni? Yãvãi ku Lua kɩ̃́i yà? Aawo
bá! 15 Asa a ò Mɔiziɛ,
gbɛ̃́ pɔ́ á ye sùuukɛaànɔ ɔ̃ á kɛ,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ á ye wɛ̃nadɔ̃ɛ̀ ɔ̃ á dɔ̃ɛ̀.†
16 Ayãmɛto Lua gbɛ̃́ɔ sɛa i bɔ gbɛ̃nazìna pɔeã guuo
ge an kɔaikɛa, à bɔ̀ Lua sùuu guuɛ. 17 Asa lá guu
Lua ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Ma n kpa kpalau kɛ́ mà a gbãa
ɔlɔ gbɛ̃́ɔnɛ n musuɛ, ma tɔ́ i li dṹniaa píi.‡ 18 Beewa
gbɛ̃́ pɔ́ a ye sùuukɛaànɔ ì kɛaànɔɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a ye aà
swấgbãa kṹ, ì kṹ.
19 Á gbɛ̃e a ma la, bɔ́yãi Lua lɛ́ gbɛ̃́ɔ tàae e lɔi?
Démɛ a fɔ̃ gi Lua pɔeãi? 20 N gbɛ̃nazìna ia, dén n
ũ n gbasa n yấzãsì Luawai? Oo a a bona la, bɔ́yãi
n ma bo kɛ́waia?§ 21 Oobona zɛvì à oo swãde ń oo
swãsaio bo ń gì doũ pɔ́ á tòtooo lé? 22 Tó Lua ye à
a pɔkũma ɔlɔnɛ́ kɛ́ aa a gbãa dɔ̃, mɛ́ à mɛna zɔ̃ɔ kɛ̀ ń
gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à pɔkũmabɔbɔmá à ń kaalɛɔ sɔ̃ bɛ! 23 Tó à
bee kɛ̀, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à sùuukɛńnɔ à dɔ̀aa ń kɛkɛ aa
gɛ̃ a gawi guuɔ a gawi zɔ̃ɔ dɔ̃ɛ sɔ̃ bɛ! 24 Gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń
sisi à ń sɛ́piɔn wá ũ. I kɛ Yudaɔnɛ ńdoo, ń buipãleɔɛ
sɔ̃. 25 Lá Lua ò ãnabi Ozee lá guuwa à mɛ̀:
Bui pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ɔ ũoɔ ɔ̃ má onɛ́ ma gbɛ̃́ɔ.

§ **9:10-12** Daa 25.23 * **9:13** Mal 1.2-3 † **9:15** Bɔa 33.19 ‡ **9:17** Bɔa 9.16 § **9:20** Isa 45.9

Bui pɔ́ má yeńzioɔ ɔ̃ máɔ yeńzi.*
26 Gua pɔ́ Lua ònɛ́ aa dɛ a gbɛ̃́ɔ ũo,
we wa ounɛ́ Lua bɛ̃́ɛpi nɛ́ɔ.†
27 Isaia wiilɛ̀ Isailiɔ yɑ̃́ musu à mɛ̀:
Baa tó Isailiɔ dasi lán ísialɛ ũfãawa,
an kɔ̃naɔ mɛ́ a bɔ.
28 Asa Dii a yɑ̃́ pɔ́ a ò kɛ dṹniau,
mɛ́ a a midɛ zɛzɛsaiɛ.‡
29 Lá Isaia dɔ̀aa òwa à mɛ̀:
Tó Dii Zĩ̀gɔ̃de i wá buieɔ to yãao,
dɔ̃ wa gɔ̃ lán Sɔdɔũdeɔwa,
wí bɔ Gɔmɔɔdeɔwa.§

Isailiɔ gia Kilisi baonai

30 Wá o kpelewaɛ sa? Buipãleɔ lɛ́ wɛɛlɛ Lua to yɑ̃́
bɔńnɔ nao, ɔ̃ a tò à bɔ̀ńnɔ na. A tò yɑ̃́ bɔ̀ńnɔ na a
náai pɔ́ aa kɛ yɑ̃́iɛ. 31 Isailiɔ sɔ̃ aalɛ wɛɛlɛ Lua to yɑ̃́
bɔńnɔ na ikoyã musu, ɔ̃ i bɔńnɔ nao. 32 Bɔ́yãi ni? Kɛ́
aa ye Lua to yɑ̃́ bɔńnɔ na an yãkɛa yɑ̃́ yɑ̃́iɛ, i kɛ aà
náaikɛa yɑ̃́i no. Aa gɛ̃mbɔlɛ gbɛ pɔ́ ì ń pɑ̃́lɛwa, 33 lá
a kɛ̃a láuwa:
Gwa, málɛ gbɛ pɔ́ ì to wà gɛ̃mbɔlɛ dilɛ Siɔna,
gbɛsi pɔ́ ì to wà fu.
Wí a gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ kũo.*

10

1 Ma gbɛ̃́ɔ, yɑ̃́ pɔ́ má yei ma sɔ̃ guu, málɛ a wabikɛ
Luawa mɛ́ Isailiɔ suabaa ũ. 2 Má dɛ a seelade ũ, kɛ́
aa ãiavĩ̀ ń Lua yɑ̃́o, ãma an wɛ́ kɛ̃ao. 3 Asa aa lá
Lua ì to yɑ̃́ bɔńnɔ na dɔ̃o, ɔ̃ aaìɔ wɛɛlɛ yɑ̃́ bɔńnɔ na

---

* **9:25** Oze 2.25 † **9:26** Oze 2.1 ‡ **9:28** Isa 10.22-23 § **9:29**
Isa 1.9 * **9:33** Isa 28.16

ń ńzi̋a gbãao. Aai lá Lua ȉ to yɑ̋ bɔńnɔ na sio. 4 Asa
Kilisi Mɔizi ikoyã lɛpàpa, ɔ̃ yɑ̋ ȉɔ bɔ ń aà náaikɛnaɔ
na. 5 Lá ikoyã ȉ to yɑ̋ bɔńnɔ na ɔ̃ Mɔizi ò a taalau à
mɛ̀, gbɛ̋ pɔ́ yɑ̋pi kũa aɔ ku a sabai.* 6 Lá luanaaikɛa
ȉ to yɑ̋ bɔńnɔ na a ò à mɛ̀:
Ǹsu o n nɔ̀sɛu,
démɛ a gɛ́ luabɛ à Kilisi pilaio,
7 ge démɛ a gɛ́ bɛdau à Kilisi bɔ gauio.
8 Yɑ̋ pɔ́ a òn kɛ:
Yɑ̋pi kunnɔ kãi,
a kú ń lɛ́u ń n nɔ̀sɛo.†

Luanaaikɛa yɑ̋ pɔ́ wi a waasokpa ɔ̃n yɑ̋pi ũ. 9 Tó ń ò
ń lɛ́o gupuau Yesu mɛ́ Dii ũ, mɛ́ ń a náai vi̋ n nɔ̀sɛu
Lua aà bɔ̀ gau, a n suaba. 10 Asa yɑ̋pi náai vi̋a nɔ̀sɛu
ȉ to gbɛ̋ bɔ maa, mɛ́ yɑ̋pi oa ń lɛ́o ȉ gbɛ̋ suaba. 11 A kɛ̃a
Luayãtaalau wà mɛ̀, wí a gbɛ̋ pɔ́ lɛ́ aà náaikɛ kũo.‡
12 Yudaɔ ń buipãleɔ dodoa kɔ̃ɛo, asa ampii an Dii
doũɛ, ȉ kɑ̋ñakɛ a sȉsinaɔnɛ píi. 13 Asa Dii sȉsinaɔ bɔ
píiɛ.§ 14 Kpelewa aa aà sísi aà náaikɛsaii? Kpelewa
aa aà náaikɛ aà yɑ̋ masaii? Kpelewa aa aà yɑ̋
ma waasokɛnasaii? 15 Tó wi waasokɛnaɔ zi̋máo,
kpelewa aa waasokɛnɛ́i? A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀:
Baonakpanaɔ mɔa na.* 16 A̋ma gbɛ̋pii i baonapi
sio. Ɔ Isaia mɛ̀: Dii, démɛ wá yɑ̋ sȉi? † 17 Beewa
luanaaikɛa ȉ bɔ aà yãmaa kɪ̋iɛ, mɛ́ yɑ̋piá Kilisi yɑ̋ɛ.
18 Ma mɛ̀ yɔ́o! Aai mao lé? Aa mà.
An lɔɔ tà dṹnia guu píi,

* **10:5** Lev 18.5 † **10:8** Iko 30.12-14 ‡ **10:11** Isa 28.16 § **10:13** Yoɛ 3.5 * **10:15** Isa 52.7 † **10:16** Isa 53.1

an yã'oa gɛ̀ e tɔɔlɛ lɛ́wa.‡
19 Ma mɛ̀ yóo! Isailiɔ i dɔ̃o lé? Mɔizi dɔ̀aa ò à mɛ̀:
Má tó bui pɔ́ aa dɛ ma gbɛ̃́ ũoɔ á pɔ fɛlɛɛ́,
má tó á pɔ pa bui wɛ́siadeɔ yã́ musu.§
20 Ɔ Isaia sɔ̃dĩ̀lɛ à Lua lɛdɔɛkɛ̀ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma kĩ́i wɛɛlɛoɔ mɛ́ ma e,
ma azĩ̀a ɔ̀lɔ gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ ma gbɛaoɔnɛ.*
21 Isailiɔ yã́ musu sɔ̃ Lua ò:
Za kɔɔ e oosi ma ɔdɔ̀ bui swã́gbãade pɔ́ fɛ̃̀manɔɔzi.†

11

Lua i Isailiɔ vũaao

1 Ma mɛ̀ yóo! Lua azĩ̀a gbɛ̃́ɔ vũ̀aa yã̀? Aawo bá!
Mapi, Isailin ma ũ. Ablahaũ buin ma ũ Bɛ̃yãmɛɛ
bui guu.* 2 Lua i a gbɛ̃́ pɔ́ à dɔ̀aa ń dɔ̃ɔ vũaao. Á Ɛlia
yã́ pɔ́ kú lá guuɛ bee dɔ̃o lé? Kɛ́ à gɛ̀ ń Isailiɔ yã́o Lua
kĩ́i à mɛ̀: 3 Dii, aa n ãnabiɔ dɛ̀dɛ, aa n gbagbakĩ̀iɔ
dɛ̀ɛlɛ. Mámɛ ma gɔ̃ mado, ɔ̃ aalɛ ma wɛ.† 4 Lua ò
Ɛliaɛ kpelewa ni? A mɛ̀ á gbɛ̃́ pɔ́ aai kúlɛ tã́aɛoɔ kũa
a pɔ́ ũ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sopla (7.000).‡ 5 Mà̀a an
kɔ̃na pɔ́ Lua ń sɛ́ a gbɛ̃kɛ guuɔ gɔ̃̀ gbã lɔ. 6 Lá à ń sɛ́ a
gbɛ̃kɛ guu, i kɛ an yãkɛa yã́i no. Tó mà̀a no, dɔ̃ Lua
gbɛ̃kɛaɔ gbɛ̃kɛ ũo. 7 Kpelewan wei? Isailiɔ i yã́ pɔ́
wàlɛ wɛɛlɛ eo, ãma an gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ è. Gbɛ̃́ kĩ̀niɔ
nɔ̀sɛ tàta, 8 lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:
Lua kɛmazĩ̀'ũ kpà̀ńzi,
ɔ̃ an wɛ́ lɛ́ gu'eo,
an swã́ lɛ́ yãmao e ń a gbão.§

‡ **10:18** Soũ 19.4 § **10:19** Iko 32.21 * **10:20** Isa 65.1 † **10:21** Isa 65.2 * **11:1** Flp 3.5 † **11:3** 1Kia 19.10 ‡ **11:4** 1Kia 19.18 § **11:8** Iko 29.3, Isa 29.10

9 Davidi ò lɔ:
To an dikpɛkɛa gɔ̃nɛ́ bai ũ, wà ń kṹ,
to à yã'inɛ́, wà tɔsimá.
10 To an wɛ́ siakũ kɛ́ aasu gu'eo,
to an wó gɔ̃ koolonnɔ gɔɔpii.*
11 Ma mɛ̀ yóo! Kɛ́ Isailiɔ fùa, aa lɛ̀lɛ míɔmiɔ yã̀?
Aawo bá! An tàaeɔ yã́i Lua buipãleɔ suabà, kɛ́
Isailiɔ nɔ̀sɛ fɛlɛ yã́i. 12 Lá an tàaeɔ mɛ́ tò dṹnia kã́ña
è, mɛ́ an lɛ́lɛa mɛ́ tò buipãleɔ kã́ña è, tó Isailipiɔ sù
ń pá ziu, wa bee o lɔa?
13 Málɛ yã'o á buipãleɔnɛ sa. Lá má dɛ zĩ̀na ũ á
buipãleɔ kĩ́i, máɔ ma zĩ̀ sáaukpaɛ, 14 kɛ́ mà azĩ̀a buiɔ
nɔ̀sɛ fɛlɛ, mí ń gbɛ̃eɔ suabaɛ. 15 Lá Lua gia Isailiɔzi
mɛ́ tò dṹnia kɛ̀anɔ na, tó à ɛ̀a ń sí lɔ, bee aɔ dɛai?
Bee aɔ dɛ wɛ̃ni ũ gɛɔnɛɛ.
16 Tó wà pɔ́wɛn káau kpà Luawa,† a bṹu gɔ̀ aà
pɔ́ ũɛ. Tó lízĩ̀na dɛ Lua pɔ́ ũ, a gɔ̃naɔ dɛ aà pɔ́ ũ lɔɛ.
17 Lua kuli zálala gɔ̃naeɔ zɔ̀zɔ̃, ɔ̃ à n gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ kuna
lí ũ pɛ̀ an gbɛu, kɛ́ ǹyɔ̃ kú ń kuli maa zĩ̀na gbãao.
18 Nsu saka kuli zálala gɔ̃na pɔ́ a zɔ̀zɔ̃ɔguo. Kpelewa
ńyɔ̃ ĩ̀anadãi? N kú lízĩ̀na sabaiɛ, i kɛ lízĩ̀na mɛ́ kú n
sabaio. 19 N mɛ̀ à ligɔ̃napiɔ zɔ̀zɔ̃ kɛ́ à n pɛ an gbɛu
yã́iɛ. 20 Màaɛ, à ń zɔ̃zɔ̃ kɛ́ aai a náaikɛo yã́iɛ. Mpi sɔ̃
n gɔ̃ n luanaaikɛa yã́i. Nsu wala kɛo. Laaika! 21 Lá
Lua i gí lí zálala gɔ̃naɔ zɔ̃zɔ̃io, a gí n zɔ̃i sɔ̃o. 22 Gwa
lá Lua maa mɛ́ a pãsĩ̀. A pãsĩ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa fù̀waɔ, mɛ́
a maanɛ, tó n zɛ ń aà maao. Tó màa no, a n zɔ̃ sɔ̃ɛ.
23 Tó Isailiɔ ń luanaaikɛsai tò, a ɛa ń pɛ́ n gbɛuɛ, asa
a ń pɛa ń gbɛu gbãa vĩ̀. 24 Lua n zɔ̃ kuna líwa à n pɛ

* **11:10** Soũ 69.23-24 † **11:16** Nao 15.20-21

kuli zálalawa, lá wi̋li kɛowa. Lá a kɛ̀ mȁa, kù ligɔ̃n
zálalaɔ ɛa pɛa ńzi̋a líwa zɛvi̋ dɛ beelao lé?

Isailiɔ suabaa gbɛzã̋

25 Ma gbɛ̃́ɔ, má ye àɔ asiiyãɛ bee dɔ̃, kɛ́ á wɛ́ su
àɔ sia, à ázi̋a dilɛ waladeɔ ũo yã́i. Isaili ki̋niɔ swã́
gbãakũ̀ gi̋a e buipãleɔ gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kí̋iu lɛ́
kaɛ. 26 Bee gbɛa Lua a Isailiɔ suaba píi lá a kɛ̃a
láuwa wà mɛ̀:
Suabana a bɔ Siɔna,
a Yakɔbu buiɔ kɛ̃ luadɔ̃saiwa.
27 Ma bàakuańnɔ
gɔɔ pɔ́ má ń duuna kɛ̃́má yã́n we.‡
28 Baona yã́ musu aa dɛ Lua ibɛɛɔ ũ á yã́i. Lua
gbɛ̃́ɔ sɛa yã́ musu aa dɛ Lua yenzideɔ ũ an deziɔ
yã́i. 29 Asa Lua lí déndɔ̃mɛɛ kɛ gba pɔ́ á dàɔ ń gbɛ̃́
pɔ́ a ń sisi a ń sɛ́ɔ yã́ musuo. 30 Á buipãleɔ i Lua
yãma yãao. Tiasa Lua sùuukɛ̀ánɔ kɛ́ Isailiɔ i aà
yãmao yã́i. 31 Màa Isailiɔ lɛ́ Lua yãma tiao, kɛ́ Lua e
sùuukɛánɔ, i gbasa sùuukɛńnɔ. 32 Lua yãmasai kpà
gbɛ̃́piizi, kɛ́ aà e sùuukɛńnɔ píi yã́iɛ.
33 Lua ɔ̃nɔ ń a dɔ̃ao zɔ̃ɔkɛ lɛ́ vi̋o.
Gbɛ̃e yã́ pɔ́ àlɛ yá yáasi dɔ̃ píio.
Gbɛ̃e a fɔ̃ à aà zɛ bɔɔlɛkɛo.§
34 Démɛ Dii làasoo dɔ̃i?
Démɛ yãdàɛ̀ aà lɛdamade ũi?*
35 Dé Dii fi̋asɛ̀wà a gbasa boɛ̀i?†
36 Pɔ́pii bɔ̀ aà kí̋iɛ,
aa kú ń aà gbãao,
mɛ́ aa ku aà pɔ́ ũ.‡

‡ **11:27** Isa 59.20-21 § **11:33** Isa 55.8 * **11:34** Isa 40.13
† **11:35** Yob 41.3 ‡ **11:36** 1Kln 8.6

Wàɔ aà tɔbɔ gɔɔpii. Ámi.

12

Zỉkɛa Luaɛ

1 Ayãmɛto ma gbɛ̃́ɔ, lá Lua wɛ̃nadɔ̃̀wɛ̃ɛ màa, ma
wabikɛ̀wá à ázỉa kpawà sa'obɔ bɛ̃́ɛ sãasai pɔ́ ì
kaaàgu ũ. Beewa wì kúlɛɛ̀ a zɛ́wa. 2 Ásu tɛ dṹnia
tiaɛ bee tufaio. Â to Lua á lilɛ, á làasoo i dafukũ, kɛ́
à e à aà pɔeã dɔ̃, yã́ pɔ́ maa mɛ́ ì kɛɛ̀ mɛ́ à àsaa.

3 Gbɛ̃kɛ pɔ́ Lua kɛ̀mɛɛ yã́i ɔ̃ málɛ o ápiiɛ, ásu ázỉa
maabo dɛ a maa lɛ́ao. Á baade azỉa dilɛ a sỉana lɛ́u,
lá Lua aà gbà zɛ́ aà a náaikɛwa. 4 Gbɛ̃nazỉna mɛ̀
mɛ̀ndo guɔ vỉ dasi, an baade ń a zỉoɛ. 5 Màaɛ, baa
ń wá dasikɛo, wá mɛ doũ naa Kilisiwaɛ, wá dɛ kɔ̃
mɛguɔ ũ.* 6 Wá gba dodoa kɔ̃ɛ lá Lua dàwɛ̃ɛ a gbɛ̃kɛ
guuwa.† Tó ãnabikɛkɛgba ń vỉ, kɛ n luanaaikɛa
lɛ́u. 7 Tó dɔnlɛdekɛɛ, dɔńlɛ. Tó yãdaanɛ́ɛ, danɛ́.
8 Tó lɛdaamaɛ, damá. Tó gbadaaɛ, da bỉisai. Tó
dɔaanakɛɛ, kɛ ń ãiao. Tó wɛ̃nadɔ̃anɛɛ, dɔ̃nɛ́ ń pɔnao.

9 Âɔ yekɔ̃i ń nɔ̀sɛmɛndoo. Â mikɛ̃ vãiwa, í zɛ ń
maao. 10 Âɔ gbɛ̃kɛ vỉ ń kɔ̃o nana. Âɔ kɔ̃ kpɛla ń
pɔnao. 11 Âɔ ãiavỉ zígbiasai, á mɛ iɔ wãa Dii zỉ
guu. 12 Â pɔnakɛ yã́ pɔ́ á wɛ́ dɔi yã́ musu. Â mɛnafɔ̃
taasikɛa guu. Â mɛkpa wabikɛawa. 13 Â dɔnlɛkɛ
Lua gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sãmáɔnɛ. Â wɛtã ń nibɔfɔ̃ao.
14 Â samaa'o á ỉadamadeɔnɛ. Â samaa'onɛ́, ásu ń
kao.‡ 15 Â pɔnakɛ ń pɔnakɛnaɔ. Â ɔ́ɔlɔ ń ɔɔlɔnaɔ. 16 Â
nɔ̀sɛdoũkɛ ń kɔ̃o. Ásuli dɛnlawɛɛlɛo. Â gbɛ̃́kpa ń
yɛ̃̀ɛɛsaideɔ. Ásuli ázỉa dilɛ yãdɔ̃naɔ ũo.§ 17 Ásuli vãi

* **12:5** 1Kln 12.12 † **12:6** 1Kln 12.4-11 ‡ **12:14** Luk 6.28
§ **12:16** Yaa 3.7

fĩabo ń vãioo. Ali yã́ pɔ́ maa gbɛ̃́piiɛ kɛ. 18 Tó a kɛ,
àɔ na ń gbɛ̃́piio lá á fɔ̃́ lɛ́u. 19 Ma gbɛ̃́ yenzideɔ, ásuli
tɔsi gbɛ̃́wao, à aà tó ń Luao. A ku lá guu wà mɛ̀:
Dii mɛ̀ ámɛ á tɔsimá,
ámɛ á fĩabonɛ́.*
20 Tó nɔana lɛ́ n ibɛɛ dɛ, blɛ kpawà. Tó imiɛ, ǹ aà
gba í. Tó ń kɛ̀ màa, ńlɛ aà ɔ kaɛ̀ a lɛ́uɛ.† 21 Ǹsu to vãi
zĩ̀blemao. Zĩ̀ blewà ń maao.

13

Misiilɛa bùsu gbãadeɔnɛ

1 Gbɛ̃́pii misiilɛ bùsu gbãadeɔnɛ, asa ikoe ku Lua
lɛ́ saio. Lua mɛ́ gbãade pɔ́ kúɔ dĩ̀lɛ píi. 2 Ayãmɛto
gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ gbãade yã́ kpɛ, ade bɔ̀ yã́ pɔ́ Lua dĩ̀lɛ kpɛɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ bɔ̀ ń kpɛ́ɔ ńzĩ̀a dàyãuɛ. 3 I kɛ maakɛnaɔ mɛ́
lí vĩ̀akɛ kpalablenaɔnɛo, sema vãikɛnaɔ. Tó ń ye
ǹ vĩ̀akɛ gbãadeɛo, maakɛ, i n sáaukpa. 4 Gbãadeá
Lua zĩ̀kɛnaɛ n aafia yã́i. Tó n vãikɛ̀ sɔ̃, vĩ̀akɛɛ̀, asa a
fɛ̃nda looa pã no. Lua zĩ̀kɛnaɛ, ì tɔsiɛ̀ vãikɛnawaɛ.
5 A yã́i tò a maa àli misiilɛnɛ́. I kɛ ĩ̀adama yã́i
ado no, á làasoo yã́iɛ lɔ. 6 Bee yã́i i wɛ̃̀'ɔ̃a kpái sɔ̃,
asa gbãadeɔá Lua zĩ̀kɛnaɔnɛ, aalɛ zĩ̀pi kɛɛ̀ɛ. 7 Ali
fĩabonɛ́ píi. Ali wɛ̃̀'ɔ̃a kpá a sinawa, íli á pɔ́ɔ lá sí
lɔ. Ali misiilɛ gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à misiilɛɛ̀. Ali gbɛ̃́ pɔ́ dɛ à aà
yãda yãda.*

Gɔɔ kà kãi, wàɔ yekɔ̃i

8 Ásuli gbɛ̃e fĩa sɛo, sema yeakɔ̃i bàasio. Gbɛ̃́ pɔ́ ye
a gbɛ̃́deezi, Lua ikoyã pɛ̀ɛwàɛ. 9 Wà mɛ̀ ńsuli wúlɛ ń
gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli gbɛ̃dɛo, ńsuli kpái'oo, ńsuli pɔ́

* 12:19 Iko 32.35 † 12:20 Yaa 25.21-22 * 13:7 Mat 22.21

bỉikɛo.† Yã́piɔ ń yãdilɛa pãle pɔ́ kúɔ píi kú yã́ɛ bee
guuɛ wà mɛ̀: N̉yɔ̃ ye n gbɛ̃́deezi lá nzỉa wɛ̃niwa.‡
10 Tó gbɛ̃́ ye gbɛ̃́i, ỉli vãikɛ a gbɛ̃́deeɛo. Yeakɔ̃i mɛ́ Lua
ikoyãpapaa ũ.
11 Ả kɛ màa, asa á gɔɔ pɔ́ wá kuwàɛ dɔ̃. Á vua
iu gɔɔ kà, asa wá suabaa kãi tia dɛ gɔɔ pɔ́ wa Yesu
náaikɛ̀la. 12 Gwãasỉna kà zầ, gudɔa mɛ́ kãi. Wà
gusia yã́ kɔ́lɛ, wí gupua gɔ̃kɛbɔɔ sɛ́lɛ. 13 Wàɔ kú
wá dɔ̀ɔwa fãanɛ gbɛ̃́ɔ ũ lalasi kɔ̃̀ɔ ń wɛ̃dɛkɛao sai
nɔdãakpaa ń wisaiyão sai, lɛkpaa ń zaakɔ̃uo sai.
14 Ả Dii Yesu Kilisi ɔlɛsɛ́. Ásuli tó á dàa zi dɔaaɛ́ à
dɔ́ɛ'ỉi kɛo.

14

Kɔ̃ tàae'ea

1 Ả gbɛ̃́ pɔ́ busɛ luanaaikɛa guu dilɛ yãkelesai.
2 Gbɛ̃e kũa á fɔ̃ pɔ́pii ble, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a luanaaikɛa
busɛ lí nɔ̀ɔ soo.* 3 Gbɛ̃́ pɔ́ ỉ pɔ́pii ble suli saka gbɛ̃́
pɔ́ lí pɔ́pii bleoguo, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lí pɔ́pii bleo suli gbɛ̃́
pɔ́ ỉ pɔ́pii ble tàae eo, asa Lua aà sỉɛ. 4 Dén n ũ kɛ́
ńlɛ gbɛ̃pãle zỉkɛna tàae ei? Tó a fɔ̃́ ge a fɔ̃o no, aà
Dii yã́ɛ. A fɔ̃́, asa Dii gbãa a to aà fɔ̃́. 5 Gbɛ̃e kũa gɔɔ
na dɛkɔ̃a, mɛ́ gbɛ̃pãle kũa gɔɔpii sáaɛ. Baade a sɔ̃
dadoũ ń yã́ pɔ́ à zɛ̀ɔ̀o. 6 Gbɛ̃́ pɔ́ ỉ gɔɔ bɔ ỉ bɔ Dii yã́iɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ ỉ pɔ́pii ble, ỉ ble ń Dii gbãaoɛ, ỉ Lua sáaukpa.
Gbɛ̃́ pɔ́ ỉ pɔ́ tɛ̃́ ỉ tɛ̃ Dii yã́iɛ, ỉ Lua sáaukpa. 7 Gbɛ̃e líɔ
ku azỉa yã́io, gbɛ̃e lí ga azỉa yã́io. Tó wá kú, wá kú
Dii pɔ́ ũɛ, 8 tó wa ga, wa ga Dii pɔ́ ũɛ. Wá kún nò, wa
gan nò, wá dɛ Dii pɔ́ ũɛ. 9 Asa Kilisi gà à vù kɛ́ àɔ dɛ

---

† **13:9** Bɔa 20.13-17 ‡ **13:9** Lev 19.18 * **14:2** Kls 2.16

gyaadeɔ ń gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ Dii ũɛ. 10 Kɛ́ ńlɛ n gbɛ̃do tàae e
sɔ̃ bɛ? Mpi sɔ̃ ńlɛ saka n gbɛ̃dogu sɔ̃ bɛ? Lua aɔ zɔ̃lɛa
a gĩ́naa, wápii wí bɔ zɛ aà aɛ,† 11 lá wa kɛ̃̀ lá guuwa,
Dii mɛ̀:
Lá má kú, gbɛ̃́pii a kúlɛmɛɛ,
gbɛ̃́pii a ma luakɛ dɔ̃.‡
12 Beewa wá baade a azĩa yã́ sɛ́lɛ siu Luaɛ.
13 A yã́i wásuli kɔ̃ tàae e lɔo. Kɔ̃ tàae'ea gbɛu à zɛò
kɛ́ á yã́ pɔ́ a tó á gbɛ̃do fu kɛo. 14 Kua Dii Yesu guu
má dɔ̃ sã́asã kɛ́ pɔe líɔ gbãlɛa ń azĩaoo. Tó gbɛ̃́ dĩ̀lɛ
pɔ́ gbãlɛa, ɔ̃ ĩ̀ɔ gbãlɛaɛ̀. 15 Tó n n gbɛ̃do nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpàɛ̀
pɔ́ pɔ́ ń blè yã́ musu, ń yeaàzio. Blɛ pɔ́ ń blè yã́i ńsu
gbɛ̃́ pɔ́ Kilisi gà aà yã́i ɔ̃̀ɔkpao. 16 Ásu to wà sakaɛ́
pɔ́ pɔ́ maauo, 17 asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iá pɔblea ń
imiao yã́ no. Yãkɛa a zɛ́wa ń kɛa ń kɔ̃o nao ń pɔna
pɔ́ Lua Nisĩ̀na ĩ̀ inɛ́o yã́ɛ. 18 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ zɔble Kilisiɛ
màa yã́ ĩ̀ ka Luagu, mɛ́ wĩ̀ aà sáaukpa. 19 A yã́i tò
wàli wɛɛlɛ wàɔ na ń kɔ̃o, wíɔ gbãa kã́fĩkɔ̃ɛ. 20 Ńsu
Lua zĩ̀ ɔ̃̀ɔkpa blɛ yã́io. Blɛ píi maaɛ, ãma pɔ́ pɔ́ ńyɔ̃
ble n gbɛ̃do fu maao. 21 Nɔ̀ɔsoan nò, wɛ̃mian nò, yã́
pɔ́ a to n gbɛ̃do fu píi, a maa ǹ tɛ̃ɛ. 22 Yã́ pɔ́ ń a náai
vĩ̀, ǹyɔ̃ kũa e Lua kĩ́i. Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ yã́ pɔ́ à zɛ̀ò lí
aà sɔ̃ vĩ̀o ũ. 23 Tó gbɛ̃́ lɛ́ seakɛ blɛ pɔ́ àlɛ blewa sɔ̃, à
azĩ̀a dàyãuɛ, kɛ́ i kpaaĩ̀ ń aà luanaaikɛaoo yã́i. Yã́
pɔ́ i kpaaĩ̀ ń gbɛ̃́ luanaaikɛaooá duunaɛ.

15

Yeakɔ̃i wɛdɔa Luazi guu

---

† **14:10** 2Kln 5.10 ‡ **14:11** Isa 45.23

1 Wá gbɛ̃́ pɔ́ wá gbãa luanaaikɛa guuɔ, sema wà
gbɛ̃́ busɛɔ fɔ̃ an gbãasai guu. Wásuli yã́ pɔ́ ì ká
wázi̋agu kɛo. 2 Wá baade lí yã́ pɔ́ a ka a gbɛ̃dogu kɛ,
kɛ́ aà e maakũ, i zɛdɔ yã́i. 3 Asa Kilisi i azi̋a pɔeã kɛo.
A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀, Lua sɔ̃́sɔ̃a gɔ̃̀ɛ̀.* 4 Yã́ pɔ́ wa
kɛ̃̀ yãa píi, wa kɛ̃̀ lɛdaawá yã́iɛ. Yã́pi ì wá gba mɛna,
ì wá gba sɔ̃ kɛ́ wàɔ wɛdɔ ziai. 5 Lua pɔ́ ì ń gba mɛna,
ì ń gba sɔ̃ to àɔ nɔ̀sɛdoũkɛ ń kɔ̃o lá Kilisi Yesu kɛ̀wa,
6 í Lua wá Dii Yesu Kilisi Mae tɔbɔ ń nɔ̀sɛmɛndoo ń
lɛdoũo.

7 A kɔ̃ sí lá Kilisi á síwà Lua tɔbɔa yã́i. 8 Málɛ
oɛ́, Kilisi gɔ̃̀ Yudaɔ dɔnlɛde ũ, kɛ́ à lɛ́ pɔ́ Lua gbɛ̃̀ an
deziɔnɛ kɛ, aai dɔ̃ Lua náai vi̋, 9 buipãleɔ i Lua tɔbɔ
aà sùuu yã́i, lá a kɛ̃a láuwa wà mɛ̀:

A yã́i tò má n sáaukpa buipãleɔnɛ,
mí n táasilɛ.†
10 Wà mɛ̀ lɔ:
Buiɔ, à pɔnakɛ ń Lua gbɛ̃́ɔ.‡
11 Wà mɛ̀ lɔ:
Bui píi, à Dii táasilɛ,
bùsu gbɛ̃́pii à aà tɔ́ gbia bɔ.§
12 Isaia ò lɔ:
Yɛse miɔna a vlãpa,
i fɛlɛ kible buipãleɔwa,
an wɛ́ iɔ dɔaàzi.*

13 Lua pɔ́ gbɛ̃́pii wɛ́ dɔi to pɔna ń aafiao pɛɛwá a
náai pɔ́ álɛ kɛ yã́i, kɛ́ á wɛdɔaaàzi kã́fi̋ ń a Nisi̋na
gbãao.

Pɔlu zi̋kɛa Luaɛ

* **15:3** Soũ 69.10 † **15:9** Soũ 18.50 ‡ **15:10** Iko 32.43 § **15:11**
Soũ 117.1 * **15:12** Isa 11.10

14 Ma gbɛ̃́ɔ, má dɔ̃ sã́asã kɛ́ maakɛa pɛ̀ɛwá, á yã́pii
dɔ̃ wásawasa, á fɔ̃ lɛdakɔ̃wa. 15 Ma láɛ bee kɛ̃aɛ́
guu ma yãeɔ kɛ̃̀ ń sɔ̃o dilɛa kɛ́ àɔ dɔágu yã́i, asa
Lua gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ, 16 ɔ̃ ma gɔ̃ Kilisi Yesu zĩ̀kɛna ũ
buipãleɔnɛ. Málɛ bao pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kpánɛ́, kɛ́ an kua
e àɔ adoa ń Luapi Nisĩ̀na gbãao. Málɛ bee kɛ Luaɛ
aà gbagbaa pɔ́ ì kaaàgu ũɛ. 17 Ma naa Kilisi Yesuwa
guu má fɔ̃ ĩ́anadã zĩ̀ pɔ́ málɛ kɛ Luaɛ yã́ musu. 18 Asa
má yãe oa vĩ̀o, mɛ́ i kɛ yã́ pɔ́ Kilisi kɛ̀ ma kĩ́i bàasio.
A tò buipãleɔ Lua yãmà ma yã'oa ń ma yãkɛao guu
19 ń dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ gbãao ń Lua Nisĩ̀na
gbãao. Bɔa Yelusalɛũ ma bɛbɛ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo e ma
pɛɛò Ilili bùsuu Kilisi bao kpàwakɛa guu. 20 Miɔ ye
mà baonapi kpa gu pɔ́ wi Kilisi yãmau yãaoɛ, kɛ́
másu buba gbɛ̃pãle pɔ́ gã̀uo yã́i. 21 Lá a kɛ̃a láuwa
wà mɛ̀:

Gbɛ̃́ pɔ́ wi aà yã'onɛ́ yãaoɔ wɛ́ a kɛ̃́,
gbɛ̃́ pɔ́ aai aà bao ma yãaoɔ dɔ̃.†

22 Yã́ pɔ́ ìɔ kpamɛɛ mɔ̀ɔmɔɔ mà mɔ á kĩ́in we.‡ 23 A
kà wɛ̃̀ ũma, kɛ́ miɔ ye mà mɔ á gwai. Tiasa lá yãe ma
dɔa bùsuɛ beeɔ guu lɔo, 24 ma wɛ́ dɔi wà wɛsikɔ̃lɛ
sa ma gɛa Ɛsipayã bùsuu guu. Tó ma gɔɔplakɛ̀ánɔ
ń pɔnao, í gɛ́ zɛimɛɛ we. 25 Tia kɛ́wa sɔ̃ málɛ gɛ́ ń
dɔnlɛo Lua gbɛ̃́ɔnɛ Yelusalɛũ,§ 26 asa gbɛ̃́ pɔ́ aa ku
Masedoni ń Gɛlɛsiɔ zɛ̀ò wà Lua gbɛ̃ taaside pɔ́ aa ku
Yelusalɛũɔ kámasa kaɛ. 27 Aa zɛ̀ò, ãma teasiɛ, asa
lá Yudaɔ Lua àizɛɛ lĩ̀ buipãleɔnɛ, a maa buipãleɔ ń
dṹnia àizɛɛ lí Yudaɔnɛ sɔ̃ɛ.* 28 Tó ma gbapi nànɛ́ ń
ɔzĩ̀ má làa, ma gɛa Ɛsipayã guu má bɔlɛ á kĩ́i. 29 Má

† 15:21 Isa 52.15 ‡ 15:22 Lom 1.13 § 15:25 1Kln 16.1
* 15:27 1Kln 9.11

dɔ̃ kɛ́ tó málɛ mɔ́ á kɨ̃́i, Kilisi báaa pɛɛaa guu ɔ̃ má mɔ́wá.
30 Ma gbɛ̃́ɔ, ma naɛ́ wá Dii Yesu Kilisizi ń yeakɔ̃i
pɔ́ Lua Nisɨ̃na ɨ̀ iwɛ̃ɛo, à dɛ̃ɛka àɔ wabikɛmɛɛ Lu-
awa, 31 kɛ́ aà ma bɔ Yude luayãdansaiɔ guu, mɛ́
dɔnlɛ pɔ́ málɛ gɛò Yelusalɛ̃ũ Lua gbɛ̃́ɔnɛ kɛnɛ́ pɔmaa
ũ, 32 mí á le ń pɔnao, tó Lua wèi, mí kɑ̃́mabo á kɨ̃́i.
33 Lua aafiade aàɔ kúánɔ ápii. Ɑ̃mi!

16

Fɔkpaama

1 Málɛ wá dãe Febe, Sãkele gãlideɔ dɔnlɛde
sáaukpaɛ́. 2 Ɑ aà si Dii yɑ̃́i, lá a maa Lua gbɛ̃́ɔ kɛ
ń kɔ̃owa. Ɑ dɔaàlɛ ń pɔ́ pɔ́ a yei á kɨ̃́io píi, asa à
dɔnlɛkɛ̀nɛ́ dasi ń mapio lɔ.
3 Ma fɔkpà Pisii ń Akilasiowa. Ma zɨ̃kɛndeeɔnɛ
Kilisi Yesu zɨ̃ guu.* 4 Aa sɨ̃ ń mi sãalɛ, mapi mà bɔ.
I kɛ mámɛ má adoo, wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo buipãle gãlideɔ lɛ́
ń sáaukpa píi lɔɛ.
5 Ma fɔkpà gãli pɔ́ aaɨ̃ kãaa an kpɛ́u gbɛ̃́ɔwa. Ma
fɔkpà ma gbɛ̃́ yenzide Ɛpɛnɛwa. Aàpi mɛ́ Kilisi
náaikɛ̀ Azi bùsuu sɛ̃́ia.
6 Ma fɔkpà Maliamawa. Ɑ kɔaikɛ̀ɛ́ maamaa.
7 Ma fɔkpà Andɔniku ń Zuniaowa. Ma bui pɔ́ wà
wá dá kpɛ́u sãnuɔnɛ. Aa tɔbɔ̀ zɨ̃naɔ guu, mɛ́ aa naa
Kilisiwa ma ãa.
8 Ma fɔkpà Ampilia pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ yenzide ũ naa
Diiwa guu.
9 Ma fɔkpà Ubɛ̃ pɔ́ dɛ wá zɨ̃kɛndee ũ Kilisi zɨ̃
guuwa ń ma gbɛ̃́ yenzide Setakio.

---

* **16:3** Zɨ̃n 18.2

10 Ma fɔkpà Apɛlɛwa, asa náaideɛ naa Kilisiwa
guu. Ma fɔkpà Alisɔbu bɛdeɔwa.
11 Ma fɔkpà ma bui Elodiɔ̃wa. Ma fɔkpà Naasisi
bɛde pɔ́ aa naa Diiwaɔwa.
12 Ma fɔkpà Tifɛna ń Tifosaowa. Nɔɛpiɔ kɔaikɛ̀
Diiɛ. Ma fɔkpà Pɛɛsidiwa. Nɔɛ yenzidepi kɔaikɛ̀
Diiɛ.
13 Ma fɔkpà Lufu pɔ́ tɔbɔ̀ Dii zĩ̀ guuwa ń aà da pɔ́
málɛ gwa ma da ũo.
14 Ma fɔkpà Asikitiwa ń Felegɔ̃o ń Ɛɛmɛo ń Pato-
bao ń Ɛɛmao ń ń Yesude dee pɔ́ aa sãnuɔ píi.
15 Ma fɔkpà Fililɔguwa ń Zulio ń Nɛlɛo ń aà dãeo
ń Ɔlimpao ń Lua gbɛ̃́ pɔ́ aa sãnuɔ píi.
16 A fɔkpakɔ̃wa ń Lua gbɛ̃́ɔ lɛ́pɛakɔ̃wao. Wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo Yesudeɔ fɔkpàwá ḿpii.

Lɛzaamá

17 Ma gbɛ̃́ɔ, málɛ oɛ́, à laaika gbɛ̃́ pɔ́ aa bɔ̀ yã́ pɔ́
á dada kpɛɔzi. Aaĩ̀ gbɛ̃́ɔ kɛ̃kɔ̃wa, aaĩ̀ gbɛ̃́ɔ sã́sã. A
kɛ̃́má, 18 asa gbɛ̃́ bee taaɔ lĩ́ zɔble wá Dii Kilisiɛo,
sema ń gbɛɛ yã́. Aaĩ̀ yãesaideɔ sã́sã ń lɛnao ń yãdɔ̃o.
19 Gbɛ̃́pii á misiilɛa Diiɛ bao mà. Málɛ pɔnakɛ á yã́
musu. Má ye àɔ maakɛa ɔ̃nɔ vĩ̀, íɔ wɛ́siadeɔ ũ vãikɛa
musu. 20 Lua aafiade a Setãu úlɔ á gbá zíɛ tia. Wá
Dii Yesu gbɛ̃kɛkɛɛ́.
21 Ma zĩ̀kɛndee Timɔtee† ń ma buiɔ Lusiu ń Zasɔ̃o
ń Sosipatɛɛo fɔkpàwá. 22 Ma Tɛɛtiu, ma gbɛ̃́ pɔ́ ma
lápi kɛ̃̀, ma fɔkpàwá naa Diiwa guu. 23-24 Ma uabele
Gaiusi‡ pɔ́ Yesudeɔ ì kãaa aà bɛ fɔkpàwá. Wɛ̃́lɛ
ɔ'ulɛna Elasa fɔkpàwá ń wá gbɛ̃do Kaatuo.

† **16:21** Zĩ̀n 16.1 ‡ **16:23-24** Zĩ̀n 19.29

25 Lua a fɔ̃ á gba gbã̃a lá a ku Yesu Kilisi bao pɔ́
mi kpa guuwa. Asiiyãpi ulɛa za káauɛ, 26 tiasa ɔ̃
Lua pɔ́ ȉɔ ku gɔɔpii dȉlɛ wà yấ pɔ́ kú ãnabiɔ láɔ guupi
bɔ gupuau, kɛ́ bui píi e dɔ̃, aai Lua náaikɛ, aa gɔ̃ aà
yãmanaɔ ũ. 27 Wà Lua mɛ̀ndona ɔ̃nɔde tɔbɔ ń Yesu
Kilisi gbãao e gɔɔpii! Ã́mi.

Bibeli Luayǻtaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayǻtaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9